

AZƏRBAYCAN VETERANI

Azərbaycan Respublikası Müharibə, Əmək və Silahlı Qüvvələr Veteranları Təşkilatının orqanı

18-19 (136-137) 17 oktyabr 2019-cu il

İctimai-siyasi qəzet

Bakıda Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının VII Zirvə Görüşü keçirilib

Oktyabrın 15-də Bakıda Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının VII Zirvə Görüşü keçirilib.

Əvvəlcə dövlət və hökumət başçıları birgə foto çəkirdilər.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Zirvə Görüşünü açaraq dövlət və hökumət başçılarını salamladı.

Sonra Qırğız Respublikasının Prezidenti Sooronbay Jeenbekov çıxış etdi. Prezident çıxışında Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına sədrliyin Azərbaycana keçdiyini dedi.

Prezident İlham Əliyev Zirvə Görüşündə çıxış etdi.

Sonra dövlətimizin başçısı "Türk dünyasının Ali Ordeni"ni Qazaxıstan Respublikasının birinci Prezidenti, Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının fəxri sədri Nursultan Nazarbayevə təqdim etdi.

Zirvə Görüşündə Qazaxıstan Respublikasının birinci Prezidenti Nursultan Nazarbayev, Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan, Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyev, Macarıstanın Baş Naziri Viktor Orban, Türkmənistan Baş Nazirinin müavini

Purli Aqamuradov, Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının Baş katibi Bağdad Amreyev çıxış etdilər.

Sonra növbəti Zirvə Görüşünün Türkiyə Respublikasında keçirilməsi qərara alındı.

Daha sonra sənədlərin imzalanması mərasimi oldu.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının VII Zirvə Görüşünə yekun vurdu.

İlham Əliyev MDB Dövlət Başçıları Şurasının geniş tərkibdə iclasında iştirak edib

Oktyabrın 11-də Aşqabadda məhdud tərkibdə iclas başa çatandan sonra MDB Dövlət Başçıları Şurasının geniş tərkibdə iclası keçirilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iclasda iştirak edib.

Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədov MDB İcraiyyə Komitəsinin sədri-icraçı katib Sergey Lebedevə Türkmənistanın "Bitərəflik" ordenini təqdim etdi.

Azərbaycanın Rusiyadakı səfiri, MDB-yə üzv ölkələrin Humanitar Əməkdaşlıq üzrə Dövlətlərarası Fondunun idarə heyətinin sədri Polad Bülbüloğlu Fondun "Humanitar əməkdaşlı-

ğın inkişafında xidmətlərinə görə" medalını Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədova təqdim etdi.

İclasda bir sıra sənədlər, o cümlədən "Strateji iqtisadi əməkdaşlıq haqqında" bəyannamə imzalandı.

Daha sonra Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədovun adından nümayəndə heyətləri başçılarının şərfinə rəsmi qəbul təşkil olundu.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev qəbulda iştirak etdi.

Bununla da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Türkmənistana işgüzar səfəri başa çatdı.

Heydər Əliyev
Azərbaycan Veteran
hərəkatının yaradıcısıdır

Səh-2

Ermənistan hökuməti
faşist əlaltısı Njdeni böyük
sərkərdə və milli
qəhrəman səviyyəsinə
qaldırıb

Səh-4

Dünyanın
ən müəmmalı
casusu - SİSERON

Səh-9

Heydər Əliyev Azərbaycan Veteran hərəkatının yaradıcısıdır

Azərbaycan Respublikası Müharibə, Əmək və Silahlı Qüvvələr Veteranları Təşkilatı 32 illik fəaliyyəti ərzində ölkəmizin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edib və bu gün də yüksək fəallığı ilə seçilən aparıcı ictimai qurumdur. Hazırda sıralarında Böyük Vətən müharibəsi, əmək, Silahlı Qüvvələr və hüquq-mühafizə orqanlarının veteranları, məhəlli döyüşlərin iştirakçıları, arxa cəbhə veteranları, Leninqrad şəhərinin mühasirəsi iştirakçıları olmaqla, ümumilikdə 80 min nəfərə yaxın üzvü birləşdirir. Təşkilatımız Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin dövlətçilik fəlsəfəsini, azərbaycançılıq məfkurəsini gənc nəslin daha dərinləndirən mənimsəməsi işini təbliğ edir, veteranların sosial müdafiəsi məsələlərinə, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün təmin olunması, erməni faşizminin ifşası, eləcə də, dünyada sülhün və əmin-amanlığın qorunub saxlanılmasına töhfələr verir.

Bildiyimiz kimi, İkinci Dünya müharibəsində faşizm üzərində Qələbənin qazanılmasında qəhrəmanlıq nümayiş etdirmiş veteranlarımıza ən yüksək diqqət və qayğının göstərilməsi ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ulu Öndərin Azərbaycana ilk dəfə rəhbərlik etdiyi dövrdə, xüsusilə 1970-80-ci illərdə respublikada bütün sahələrdə olduğu kimi veteran hərəkatında da canlanma yaranmış, bu hərəkat tədricən bütün ölkəni əhatə etmişdir. Belə ki, bütün rayon və şəhərlərdə veteran təşkilatlarının yaranmasına göstərdiyi kömək hərəkatın yüksəlişində başlıca rol oynadı.

Şərəfli fəaliyyətinin 32 ilini geridə qoyan, 1987-ci ildə təsis olunan Respublika Veteranlar Təşkilatına həmin vaxt general-mayor Mustafa Nəsirov sədrlik edirdi. Lakin 1990-cı illərin əvvəllərində ölkədə yaşanan hərəc-mərclik Respublika Veteranlar Təşkilatının fəaliyyətinə də mənfi təsir göstərmişdi. Məhz xalqın təkidli tələbi ilə ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərliyə qayıtdıqdan sonra veteranlar təşkilatının fəaliyyəti

bərpa olundu, 9 May - Qələbə Günü yenidən dövlət bayramları sırasına daxil edildi, müharibə iştirakçılarının və əlillərinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi istiqamətində ardıcıl və məqsədyönlü addımlar atıldı.

Müdrük dövlət xadimi Heydər Əliyevin 1994-cü il iyunun 28-də imzaladığı "Veteranlar haqqında" Qanunda bu diqqət və qayğının hüquqi əsasları müəyyənləşdirilib. Onun veteranlara qayğı siyasəti hazırda Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurla davam etdirilir, veteranlara dövlət qayğısı yeni səviyyəyə qaldırılıb. Veteranların sosial müdafiəsinin təminində cənab Prezidentin qayğısını xüsusi qeyd edərək bütün dövlət orqanlarının köməyini də yüksək qiymətləndiririk. Bu qayğının nümunəsi kimi Respublika Veteranlar Təşkilatına müasir avadanlıqlarla təchiz edilmiş inzibati binanın ayrılmasını və açılışında şəxsən cənab Prezident İlham Əliyevin və Birinci Vitse Prezident Mehriban xanım Əliyevanın iştirakını, müntəzəm imzalanan sərəncamlar əsasında 1941-1945-ci illər müharibəsi iştirakçılarına ayrılan birdəfəlik maddi yardımları, pensiyaların miqdarının ildən-ildə artırılmasını, veteranlara və müharibə əlillərinə mənzil və avtomobillərin verilməsini, onlara Prezident təqaüdünün təsis edilməsini qeyd etmək olar.

Səmərəli fəaliyyətin təşkilində göstərilən dəstəyə görə veteranlar adından Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə və birinci xanım Mehriban Əliyevaya dərin təşəkkürümü bildirirəm. Veteranlar bu qayğıni daim yüksək qiymətləndirir, buna əməli işləri, ölkənin ictimai-siyasi həyatında yaxından iştirakları ilə cavab verməyə çalışırlar. Yaradılmış şəraitə görə dövlətimizin başçısına daim minnətdar olan veteranlar Prezidentimizin daxili və xarici siyasətini fəal dəstəkləyirlər.

Respublika Veteranlar Təşkilatının Azərbaycan cəmiyyətinin həyatında müstəsna yeri və rolu var. Bu müstəsna oğdan irəli gəlir ki, təşkilatın sıralarında Azərbaycanın ən layiqli nüma-

yəndələri, o cümlədən İkinci Dünya, Əfqanıstan, Qarabağ müharibələrinin iştirakçıları, Silahlı Qüvvələr və əmək veteranları birləşiblər. Veteranların keçdiyi döyüş və həyat yolu hər bir azərbaycanlı, xüsusən də gənclər üçün örnəkdir.

Respublika Veteranlar Təşkilatı hazırda gənclərin hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsinin yüksəldilməsi, onların dövlətimizə və xalqımıza sədaqət ruhunda yetişmələri istiqamətində ardıcıl və səmərəli fəaliyyət göstərir, veteranların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi sahəsində görülən işlər bizi daha da ruhlandırır.

Təşkilatımız xarici ölkələrin müvafiq təşkilatları ilə əməkdaşlıq əlaqələrini genişləndirir. Dünya Veteranlar Federasiyası ilə çoxtərəfli əlaqələrimiz uğurla davam edir. Təşkilatın fəaliyyəti Dünya Veteranlar Federasiyası tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Təşkilat mütəmadi olaraq beynəlxalq tədbirlərə ev sahibliyi edir. Son dövrlərdə "Müasir dünyada təhlükəsizlik: qlobal və regional çağırışlar" mövzusunda Xalqların birliyi faşizm üzərində qələbə və sülhün qorunmasında əsas amil kimi" keçirilmiş beynəlxalq konfranslar və başqaları Təşkilatımızın beynəlxalq arenadakı mövqeyini göstərdi.

Bu gün Respublika Veteranlar Təşkilatı dünyada Azərbaycan veteranlarını layiqincə təmsil edir. Təşkilat dünyada sülh və əmin-amanlığın qorunub saxlanılması üçün əlindən gələni əsirgəmir. Azərbaycan dövləti Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həllinə çalışır. Bu baxımdan cənab Prezidentin Valday forumunda və Aşqabaddakı çıxışları beynəlxalq münasibətlərdə milli maraqlarımızı qorumaqla yanaşı erməni təbliğatını ifşa edərək ölkəmizin haqq səsinə bir daha dünyaya çatdırdı. Bu, Prezident İlham Əliyevin, həm də Azərbaycanın yüksək nüfuzunun göstəricisidir və biz veteranlar bundan qürur duyuruq. Prezidentin hər iki çıxışını bəyənir və ədalətli addımını dəstəkləyirik.

Qeyd edim ki, Respublika Veteranlar Təşkilatı da öz növbəsində erməni neofaşizminin ifşa edilməsi ilə bağlı dünyanın elm, siyasət, din xadimlərinə bəyanatlar göndərməklə erməni xislətini və siyasətini beynəlxalq aləmdə yayır.

Ölkəmizin inkişafında xüsusi yeri və rolu olan Respublika Veteranlar Təşkilatı və çoxsaylı veteranlar ordusu bundan sonra da fəaliyyətini uğurla davam etdirəcək, millətimizə, dövlətimizə və dövlətçiliyimizə sadıq olacaq.

*Tofiq Ağahüseynov,
general-polkovnik,
Azərbaycan Respublikası Müharibə,
Əmək və Silahlı Qüvvələr Veteranları
Təşkilatının sədri*

Cəlil Xəlilov: Dövlətimizin başçısının “Valday” bəyanatı Azərbaycanın haqlı mövqeyini qətiyyətlə davam etdirəcəyini dünyaya göstərdi

Prezident İlham Əliyevin “Valday” klubunda səsləndirdiyi “Qarabağ Azərbaycandır və nida” bəyanatı Azərbaycanda və beynəlxalq arenada ciddi müzakirəyə səbəb olub. Prezident İlham Əliyevin bu məlum bəyanatı bir neçə aspektdən mühüm əhəmiyyətə malikdir.

AZƏRTAC xəbər verir ki, bu fikirləri Azərbaycan Respublikası Müharibə, Əmək və Silahlı Qüvvələr Veteranları Təşkilatının sədr müavini, polkovnik Cəlil Xəlilov deyib.

C.Xəlilov bildirib ki, dünya ictimaiyyətinin gözü qarşısında Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan heç bir beynəlxalq norma-ya riayət etmədən həyasızcasına Qarabağın erməni torpağı olduğunu iddia edir. Halbuki bütün dünya etiraf edir ki, Qarabağ Azərbaycan torpağıdır. Ermənilər heç vaxt bu tor-

paqlarda olmayıb. Onlar sonradan bu torpaqlara köçürülüb, bir müddətdən sonra isə müxtəlif iddialara düşüblər. Ermənistan daxilindəki bəzi qüvvələr erməni cəmiyyətini yolundan azdırır, onları yanlış istiqamətə yönəldir. Bəzi siyasətçilər isə şəxsi ambisiyaları naminə erməni xalqını da bəlaya salıblar.

Sədr müavini diqqətə çatdırıb ki, sadə ermənilər Azərbaycanın inkişafını görürlər. Onlar qeyd edirlər ki, siyasətçilərin ambisiyaları olmasaydı, Azərbaycanın inkişafından bəhrələnmə bilirdilər. Erməni xalqı istəyir ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü tanınsın və bu münaqişəyə son qoyulsun. Lakin bəzi erməni siyasətçilər reallığı əks etdirməyən ideyalarla siyasi xal qazanmağa, şəxsi maraqlarını təmin etməyə çalışırlar.

“Prezident İlham Əliyev dəfələrlə beynəlxalq tədbirlərdə vurğulayıb

ki, Azərbaycan heç vaxt işğal faktı ilə barışmayacaq. Çünki Qarabağ Azərbaycanın ayrılmaz hissəsidir. Dövlətimizin başçısı “Valday” klubunda səsləndirdiyi bəyanatla Azərbaycanın ilkin, ənənəvi mövqeyindən imtina etmədiyini, onu sonadək qətiyyətlə qoruyacağını bütün dünyanın diqqətinə çatdırıb. Bu baxımdan mən “Valday” bəyanatını Azərbaycanın növbəti uğuru, siyasi-diplomatik əzələ nümayişi kimi qiymətləndirirəm.

Respublika Veteranlar Təşkilatı olaraq biz də Prezident İlham Əliyevin “Valday” klubundakı çıxışını yüksək qiymətləndirir, dövlətimizin başçısına Qarabağ uğrunda mübarizədə uğurlar arzulayır və bu yolda Ali Baş Komandanımızın ətrafında sıx birləşmişik. Biz Respublika Veteranlar Təşkilatı olaraq hər zaman dövlətimizi, Prezidentimizi dəstəkləmişik və

bundan sonra da var qüvvəmizlə dəstəkləməkdə davam edəcəyik”, - deyərək C.Xəlilov vurğulayıb.

“Dünyadan pul dilənən bir ölkənin bu vəsaiti hərbi təlimlərə sərf etməsi gülünc və məntiqsizdir”

“II Dünya müharibəsi ilə bağlı muzeyin yaradılması xalqımız, dövlətimiz və tariximiz qarşısında mühüm xidmət olar”.

Cəlil Xəlilov: “Azərbaycan xalqı qarşısında xidmətləri olmuş şəxslərin adlarının əbədiləşdirilməsi arzu ediləndir”.

Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin işğal edilmiş torpaqlarımızda həyata keçirdiyi hərbi təlimlər, Qarabağ probleminin həlli ilə bağlı diplomatik müstəvidə atılan bir sıra addımlar, eləcə də şəhidlərimizin, milli qəhrəmanlarımızın adlarının əbədiləşdirilməsi ilə bağlı irəli sürülən yeni təkliflər son günlərin ən çox müzakirə edilən məsələləri sırasındadır.

Moderator.az olaraq Respublika Veteranlar Təşkilatının sədr müavini, polkovnik Cəlil Xəlilovla söhbətimizdə bütün bu məsələləri şərh etməyə, bəzi nüanslara aydınlıq gətirməyə çalışdıq.

-Cəlil müəllim, oktyabrın 5-də Ermənistanda və işğal edilmiş Azərbaycan torpaqlarında hərbi təlimlər başa çatır-çatmaz düşmənin yenidən 40 günlük hərbi təlimlərə başlayacağını elan etdi. Sizcə işğaldakı torpaqlarımızda fasiləsiz olaraq keçirilən bu təlimlər düşmənin ölkəmizə qarşı növbəti təxribatı sayıla bilərmi?

-Təbii ki, bu bir təxribatdır. Dünya ictimaiyyəti görür ki, heç bir beynəlxalq qanuna əhəmiyyət vermədən Azərbaycan torpaqlarını işğal edən Ermənistan, dünyadan pul dilənə-dilənə bu vəsaiti hərbi təlimlərə sərf edir. Halbuki, Ermənistanın bu torpaqlarda hər hansı formada fəaliyyət göstərmək, eləcə də hərbi təlimlər keçirmək haqqı və hüququ yoxdur.

Bu gün Ermənistan ordusunda elə bir ağır vəziyyət mövcuddur ki, heç bir zabit və əsgər bu orduda xidmət etmək istəmir. Buna görə də Ermənistanın hərbi-siyasi rəhbərliyi son vaxtlar qocaları, qadınları, yağınsöndürənləri orduya cəlb etməyə çalışır, onları sovet dönməindən qalma silahlarla təchiz edir.

Ermənistan anlamalıdır ki, bu problemin onlar üçün heç bir müsbət

perspektivi yoxdur. Onlar heç vaxt Qarabağı Ermənistana birləşdirər, bu torpaqların sahibi ola bilməyəcəklər. Çünki bu torpaqlar Azərbaycana məxsusdur və dünya da bu torpaqları məhz belə qəbul edir.

Ermənistanın işğal edilmiş torpaqlarımızda keçirdiyi təlimlər beynəlxalq ictimaiyyətin təpkinsinə səbəb olmalı, dünya birliyi işğalçı ölkəyə təzyiqlər göstərməlidir. Beynəlxalq təşkilatlar Ermənistandan tələb etməlidir ki, BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının Qətnamələrinə əməl etsin və işğal etdiyi Azərbaycan torpaqlarını tərk etsin.

-Bu günlərdə Türkiyənin prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan BMT-dəki çıxışında bir daha erməni təcavüzünə diqqət çəkərək adıçəkilən təşkilatı məlum problemin həllində aktiv olmağa səslədi. Sizcə Türkiyə kimi güclü bir dövlətin Azərbaycanın maraqlarını beynəlxalq tribunada bu cür qətiyyətlə müdafiə etməsi erməni təcavüzünün qınaq hədəfinə çevrilməsi baxımından nə dərəcədə önəmlidir?

-Ərdoğan BMT-yə Qarabağla bağlı ciddi mesajlar verdi. O qeyd etdi ki, nə üçün BMT Qarabağla bağlı qəbul etdiyi 4 qətnamənin icra mexanizmini tapa bilmir? Nə üçün aparıcı dövlətlər Ermənistana iqtisadi-siyasi təzyiqlər göstərmir? Niyə öz torpaqlarından didərgin düşən bir milyondan çox insanın hüquqlarının pozulmasına göz yumulur? Niyə aparıcı dövlətlər, özlərini demokratiyanın beşiyi adlandıran ölkələr buna susur?

Ərdoğanın beynəlxalq tribunada Qarabağ probleminə, erməni təcavüzü ilə bağlı səsləndirdiyi bəyanatını yüksək qiymətləndirir və bunu Azərbaycan-Türkiyə dostluğunun növbəti təzahürü hesab edirəm. Hesab edirəm ki, Türkiyənin diplomatik müstəvidə ölkəmizə göstərdiyi bu dəstək olduqca vacib və önəmlidir.

-Son günlər yeni açılacaq metro stansiyalarına, körpülərə şəhidlərin adının verilməsi ilə bağlı təkliflər var. Sizcə bu təkliflərin reallaşması şəhid adlarının əbədiləşdirilməsi, onların qəhrəmanlıqlarının təbiği

baxımından nə dərəcədə zəruridir?

-Azərbaycan xalqı və dövləti qarşısında xidməti olan insanların adları təbii ki, əbədiləşdirilməlidir. Onların adlarına parklar salınmalı, bu insanların adları küçələrə, məktəblərə verilməlidir. Onların adları gəmilərə, metro stansiyalarına da verilə bilər. Yəni söhbət xalq və dövlət qarşısında xidməti olan insanlardan gedir. Əlaqədar dövlət orqanları bu məsələni diqqətdə saxlamalı və gərəkli addımları atmalıdır.

Bizim veteranlar arasında da buna layiq olan, böyük xidmətlər göstərmiş insanlar var. Mən istərdim ki, onların da adı əbədiləşdirilsin. Mən uzun illər sərhəd qoşunlarında xidmət edən general Mustafa Nəsirovun adının əbədiləşdirilməsini istərdim. O, uzun müddətdir ki, rəhmətə gedib. Onun evinin divarına mərhum generalla bağlı lövhə belə vurulmayıb. Biz bununla bağlı Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinə təklif göndərmişik. Əlaqədar dövlət qurumlarına bununla bağlı məktublar ünvanlamışıq. Bəzi generallarımızın adları əbədiləşdirildi, bir sıra generallarla - general-mayor Firudin Hüseynov, general-leytenant Ziya Yusifzadə, general-leytenant Valeh Bərşadlı ilə də bağlı bu cür addımların atılmasını zəruri hesab edirəm. Bizim Milli Qəhrəmanlarımız, Sovet İttifaqı Qəhrəmanlarımızın, elm və əmək adamlarının da adlarının əbədiləşdirilməsi arzu ediləndir. Qoy gənclər də bilsinlər ki, xalq qarşısında kimlərin xidməti var və bu insanlar heç vaxt unudulmur, daim ehtiram hissi ilə yad edilir.

-Qazaxıstanın xalq yazıçısı Oljas Süleymanov Azərbaycanın II Dünya müharibəsi zamanı faşizm üzərində qələbənin əldə edilməsində mühüm xidmətlərə malik olduğunu, Bakının bu məsələdəki rolunun müstəsna qətiyyətini bildirib. Hansı ki, məhz ölkəmizin faşizm üzərindəki mübarizədə əlahiddə xidmətlərə malik olduğu əsas götürülərək bir müddət bundan öncə məhz sizin tərəfinizdən gələn il - faşizm üzərində qələbənin 75 illiyi ilə əlaqədar olaraq Azərbaycanın II Dünya müharibəsindəki iştirakçılığını əks etdirən

muzeyin yaradılması təklifi səsləndirilib. Necə hesab edirsiniz, O.Süleymanovun Azərbaycanın faşizm üzərindəki qələbədəki rolu haqqında səsləndirdiyi yüksək fikirlər, sizin muzeylə bağlı irəli sürdüyünüz təklifin beynəlxalq miqyasda böyük aktualıq kəsb etməsinin isbatı sayıla bilərmi?

-Azərbaycanın II Dünya müharibəsində iştirakçılığını əks etdirən muzeyin yaradılması çox vacib bir məsələdir. Faşizmə qarşı mübarizə aparən bütün ölkələr yaxşı bilir ki, ölkəmizin faşizm üzərində qələbənin əldə edilməsində danılmaz xidmətləri var. Azərbaycanın xidmətləri keçmiş SSRİ marşalları tərəfindən də qeyd olunub. Marşal Jukov və marşal Rokossovskiy öz çıxışlarında Azərbaycanın xidmətlərini yüksək qiymətləndiriblər. Azərbaycan bu müharibəyə 700 mindən çox insanla qatılıb və onların yarısından çoxu bu müharibədən qayıtmayıb. Azərbaycan nefti olmasaydı, müharibədə qalib gəlmək qeyri-mümkün idi. Odur ki, Azərbaycanın bu qalibiyyətdəki rolunu heç cür kiçiltmək olmaz. Biz belə bir muzey yaratmaqla ölkəmizin bəşəriyyət qarşısında bu mühüm xidmətini yada salmış və təbliğ etmiş olarıq. Baxın, Azərbaycan son illər turist ölkəsinə çevrilib. Hər il ölkəmizə yüz minlərlə turist gəlir. İstərdim ki, Həzi Aslanovun abidəsinə yaxın bir yerdə II Dünya Müharibəsinə həsr edilən muzeyimiz olsun. Bu muzey vasitəsi ilə ölkəmizə gələn turistlər də Azərbaycanın müharibədəki müstəsna xidmətləri haqqında geniş məlumatlar əldə edə bilsinlər.

Biz muzeyin yaradılması ilə bağlı biz Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinə müraciət etmişik. Lakin hələ ki, qarşı tərəf bununla bağlı rəsmi münasibət bildirməyib. Biz istəyirik ki, faşizm üzərində qələbənin 75 illiyi ərəfəsində muzeyin yeri müəyyən edilsin, onun yaradılması istiqamətində konkret addımlar atılsın. Bu, xalqımız, dövlətimiz və tariximiz qarşısında mühüm bir xidmət olar.

Ermənistan hökuməti faşist əlaltısı Njdeni böyük sərkərdə və milli qəhrəman səviyyəsinə qaldırır

Biz müasir Ermənistanda faşizmin oyanışını diqqətdən kənar saxlaya bilmərik. Keçmiş və hazırkı erməni faşistlərinin bir məqsəd birləşdirir: dünyada bütün türk ələmini məhv etmək. Onlar bunu gizlətmirlər. Ermənistanın kütləvi informasiya vasitələrində dərc olunmuş faşist proqramları, müxtəlif məqalələr buna sübutdur.

Bunu AZƏRTAC-a müsahibəsində polkovnik, Azərbaycan Respublikasının Müharibə, Əmək və Silahlı Qüvvələr Veteranları Təşkilatı sədrinin müavini Cəlil Xəlilov deyib.

Qeyd edək ki, bu məsələ oktyabrın 11-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən MDB Dövlət Başçıları Şurasının Aşqabadda keçirilmiş iclasında da qaldırılıb. Dövlət başçısı öz çıxışında Ermənistanın indiki hökumətini faşist əlaltısı Qaregin Njdenin İrəvanın mərkəzində ucaldılmış abidəsini götürməyə, bununla da MDB ərazisini 20 milyon insanın ölümünə səbəb olmuş faşizm ləkəsindən təmizləməyə çağırıb. Bu, həm də Ermənistan hökumətinə faşizmə qarşı mübarizə aparmış öz xalqına hörmət etmək, eyni zamanda, erməni gənclərinin faşizm ideyaları ilə zəhərlənməsinin qarşısını almaq barədə çağırış idi.

C.Xəlilov deyib ki, uzaq 1878-ci ildə İsveçrədə "Qnçaq" adlı erməni millətçi təşkilatı yaradılıb. Bu partiyanın proqramında yazılmışdı: "Bütün şəraitlərdə türkləri və kürdləri qətlə yetirmək".

1890-cı ildə Tiflisdə "Daşnaksütyun" adlı daha bir millətçi erməni təşkilatı yaradıldı. Hər iki təşkilat həmin vaxt "böyük dövlətlər" tərəfindən dəstəklənirdi. Onlar hesab edirdilər ki, erməni təşkilatlarının köməyi ilə Osmanlı İmperiyasının dayaqlarını sarsıda biləcəklər.

C.Xəlilov əlavə edib: "Erməni faşizminin təşəkkülündə erməni kilsəsi də gizli rol

oynayıb. Bu kilsə "ermənilərin müstəsnalığı" ehkəmini durmadan təlqin edirdi. Milli müstəsnaqlıq haqqında yanlış etiqad milli əlamətlər üzrə sosial ədalətsizliyə gətirib çıxarırdı".

Onun sözlərinə görə, erməni faşistlərinin Azərbaycan əhalisinə qarşı cinayətləri xüsusi qəddarlıqla seçilirdi. Polkovnik qeyd edib: "Burada onlar yandırılmış torpaqlar və əhalinin məhv edilməsi taktikasını həyata keçirirdilər. Bu cinayətlər XX əsrin əvvəlində (1905, 1914, 1915, 1918-ci illər)

Azərbaycanın müxtəlif regionlarında törədilib. Bizim nəslin gözü qabağında 1992-ci ildə erməni qoşunları Azərbaycanın Xocalı şəhərini ələ keçirib və onun bütün sakinlərini məhv ediblər. İnsanlığa qarşı törədilmiş bu soyqırımı aktı birbaşa Serj Sarkisyanın rəhbərliyi altında həyata keçirilib. O, müsahibələrinin birində bu barədə deyirdi: "Xocalıya qədər azərbaycanlılar düşünürdülər ki, bizimlə zarafət etmək olar. Onlar fikirləşirdilər ki, ermənilər mülki əhaliyə əl qaldırmazlar. Biz bu stereotipi sındıra bildik".

Ötən əsrin 40-cı illərinin sonunda yüz minlərlə azərbaycanlının Ermənistandan zorla Azərbaycana köçürülməsini də nəzərə alsaq, demək olar ki, bütün XX əsr boyu erməni faşistləri Azərbaycan xalqına işgəncə verib,

geniş əraziləri zəbt edib, maddi və mənəvi dəyərləri mənimsəyiblər. Bütün bunlar cəzasız qalıb və onlar hərəkətlərinə görə cavab verməyiblər.

Bu cinayətlərin fonunda ermənilərin dünya ictimaiyyəti qarşısında əzabkeş, qədim nəci xalqın nümayəndələri kimi dayanması da paradoksaldır. Öz diasporunun usanmaz informasiya fəaliyyəti nəticəsində Avropa, həm də Rusiyada ermənilər mələk, türklər və azərbaycanlılar isə qatil şəkildə təqdim olunublar.

Erməni siyasi partiyalarının proqramı, kütləvi kommunikasiya vasitələri, o cümlədən kilsə nəşrləri dünyada antitürk, antiazərbaycan əhval-ruhiyyəsi formalaşdırmağa çalışır, ictimai fikirdə erməni millətinin müstəsnalığı barədə fikir yaratmaq istəyir, Türkiyə, Azərbaycan, Gürcüstan, Rusiyanın cənub regionları və Ukraynaya qarşı ərazi iddialarına bəraət qazandırmaya səy göstərirlər.

Demək lazımdır ki, bir sıra erməni siyasətçilər yaxalarını faşizm ideologiyasından kənara çəkməyə cəhd edirlər. Belə ki, Ermənistanın sabiq prezidenti Levon Ter-Petrosyan digər sabiq prezident Serj Sarkisyanın və Ermənistanın Respublikaçılar Partiyasının Qaregin Njdenin neonasist təliminə söykəndiklərini sübut edən bir sıra materiallar dərc etdirib.

C.Xəlilov vurğulayıb ki, bir zaman Qaregin Njdenin qurbanları sırasında Zəngəzur dağlarında həlak olmuş on minlərlə azərbaycanlı da olub. O deyib: "Sonradan o Avropaya yollandı, Hitlerin etimadını qazandı və onun xüsusi himayəsindən istifadə etdi. 1948-ci ildə Njde hərbi cani kimi 25 il azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilib və 1957-ci ildə Vladimir sentralında ölüb. İndi Ermənistan hökuməti Qaregin Njdeni böyük sərkərdə və milli qəhrəman səviyyəsinə qaldırır".

Cəlil Xəlilov: Ermənistan siyasi meydanda təklənib, onun mənfur siyasətini bütün dünya tənqid edir

Prezident İlham Əliyevin də iştirak etdiyi MDB Dövlət Başçıları Şurasının Aşqabad iclasının gündəliyindəki məsələlərdən biri Böyük Vətən müharibəsində Qələbənin 75 illiyi ilə əlaqədar dövlət başçılarının Birlik ölkələri xalqlarına və dünya ictimaiyyətinə müraciəti idi. Bu, dünyada sülhün və əmin-amanlığın qorunması, İkinci Dünya müharibəsində qələbə irsinin ötürülməsi baxımından mühümdür. Azərbaycan Prezidentinin iclasdakı nitqi dünyada, xüsusən də MDB məkanında sülhün hər zaman qorunmalı olduğuna və bu yolda faşizm, neofaşizm ideyalarını öz əqidələrinə çevirənlərin haqlı olaraq kəskin tənqidiyə istiqamətlənib. Prezident İlham Əliyevin hər zaman sülhpərvərliyi, tolerantlığı və multikultural dəyərləri ilə tanınan Azərbaycan xalqının Qələbənin əldə edilməsində ön və arxa cəbhələrdə göstərdiyi şücaətləri haqda fikirləri tarixi faktlara söykənirdi.

AZƏRTAC xəbər verir ki, bu

fikirləri Azərbaycan Respublikası Müharibə, Əmək və Silahlı Qüvvələr Veteranları Təşkilatının sədr müavini, polkovnik Cəlil Xəlilov deyib. Diqqətə çatdırıb ki, Prezident İlham Əliyevin nitqi Ermənistanda faşizm ideologiyasının bu gün də mövcud olduğunu təsdiq etdi. İrçilik, faşist ideologiyası kimi tanınan erməni siyasətinin nəticəsindən ən çox əziyyət çəkən məhz Azərbaycan xalqıdır. Torpaqlarımızın işğalı, vətəndaşlarımızın tarixi torpaqlarımızdan çıxarılması, Xocalı soyqırımı və bu gün də həllini tapmayan münaqişənin mənbəyi Ermənistanın dəstəklədiyi faşizm və ya ondan fərqi olmayan neofaşizmdir. Prezident İlham Əliyevin Yerevanın mərkəzində faşist cəlladı və satqın, Qaregin Njde ləqəbi ilə alman faşistlərinə xidmət etmiş Qaregin Ter-Arutyunyana heykəl qoyulmasını kəskin tənqid etməsi MDB ölkələrindən olan müharibə veteranlarının böyük bir qrupunun Ermənistanın əvvəlki rəhbərliyinin bu həya-

sız addımına qarşı dəfələrlə etirazını bildirməsinin məntiqi davamıdır.

Polkovnik Cəlil Xəlilov qeyd edib ki, dövlətimizin başçısı Aşqabaddakı iclasda 2019-cu ilin mayında Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin "Nasizmin qəhrəmanlıq kimi qələmə verilməsi, neonasizmin yayılması və irqçiliyin, irqi ayrı-seçkiliyin, ksenofobiyanın və onlarla bağlı dözümsüzlüyün müasir formalarının yayılmasına şərait yaradan praktikanın digər növləri ilə bağlı vəziyyət haqqında" məruzəsindən sitat gətirib. Eyni zamanda, Ermənistanın neofaşizm siyasətinin dünyada sülhə təhdid yaratdığını ortaya qoydu. Həmçinin bu fikrin məntiqi davamı kimi Rusiyanın Müdafiə naziri Sergey Şoyqunun sədrliyi ilə Müdafiə Nazirliyinin baş redaksiya heyəti tərəfindən nəşr edilmiş 12 cildlik "1941-1945-ci illərin Böyük Vətən müharibəsi" ensiklopediyasının "Böyük Vətən müharibəsi illərində gizli müharibə, kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat" adlı VI cildində

dərc edilmiş "Müharibənin son dövründə hərbi əks-kəşfiyyatın fəaliyyəti" məqaləsindən mövzu ilə bağlı nüansı səsəndirməsi Ermənistan tarixinin və bugünkü siyasətinin reallığını əks etdirdi.

"Ermənistan baş nazirinin məntiqsiz açıqlamasına arqumentlərlə cavab verən və mövqeyindən dönməyən Prezident İlham Əliyevin siyasi nitqi dünyada faşizmi dəstəkləyən və yaşadanların heç bir şeyə nail olmayacaqlarını sübut etdi. 2016-cı ildə Azərbaycan veteranları erməni faşizminin simvollarından biri olan Qaregin Njdenin heykəli ilə bağlı bəyanat qəbul edərək din və siyasət xadimlərinə göndərdi. Ermənistan siyasi meydanda təklənib, onların mənfur siyasətini təkə biz deyil, bütün dünya tənqid edir. İnanırıq ki, ardıcıl olaraq Ermənistan siyasi təzyiqlər daha da artacaq, malik olduqları mənfur "ideologiya" dəstəklədikləri faşizm kimi məhv olacaq", - deyərək C.Xəlilov vurğulayıb.

Böyük Vətən müharibəsində xalqların Qələbə xatirəsini birlikdə qorumaq lazımdır

Vaqif Mustafayev: Bakı bəzi demaqqoq səbəblərə və bəhanələrə görə "Qəhrəman Şəhər" titulundan haqsız olaraq məhrum edildi. Ancaq hamı bilir ki, Bakı olmasaydı, bu gün biz "birlikdə qalib gəldik" ifadəsini işlədə bilməzdik.

lıqda itkilərinin sayı təqribən o qədər idi.

"O illərdə xalqlar özlərinin ən yaxşı oğul və qızlarını vətənin müdafiəsi üçün qurban vermişdilər", - Süleymenov deyib.

O qeyd edib ki, dəqiq hesablamalara görə, Sovet İttifaqı İkinci Dünya Müharibəsində 42 milyondan çox itki verib ki, onun da yarısı hərbi itkilər idi.

Avrasiya Televiziya və Radio Akademiyasının prezidenti Valeri Ruzin isə öz növbəsində qeyd edib ki, keçmiş SSRİ-nin müxtəlif xalqlarının, xüsusən də Azərbaycan, Qazaxıstan xalqlarının, ayrı-ayrı şəhər və ölkələrin Hitler Almaniyası üzərində qələbəyə verdiyi töhfələr layiqincə və lazımı dərəcədə qiymətləndirilmir.

O, bu məsələ ilə bağlı

Forum zamanı "Birlikdə qalib gəldik" Beynəlxalq İctimai Komitəsinin yaradılması, II Dünya Müharibəsində Qələbənin əldə olunmasına maddi töhfələr verən şəhərlər üçün ictimai mükafatlar sisteminin formalaşdırılması barədə də qərar verilib.

Qurumun baş katibinin birinci müavini Svetlana Smirnova dünyanın müxtəlif ölkələrində İkinci Dünya Müharibəsi tarixinin yəni yazılması cəhdlərindən danışdı.

"Tarixə obyektiv və balanslı nəzər salmaq və irəli getmək lazımdır. Eyni zamanda, bütün müttəfiqlərin rolu haqqında danışmalıyıq. SSRİ xalqlarının töhfəsi ilə yanaşı, Çinin və Hindistanın Qələbədəki rolunu da qeyd etməliyik", - deyər Smirnova bildirib.

"Bakı bəzi demaqqoq səbəblərə və bəhanələrə

Avrasiya Televiziya və Radio Akademiyasının vitse-prezidenti Vaqif Mustafayevin sözlərinə görə, müxtəlif bəhanələrə qarşı o fakt əsas arqument ola bilər ki, müharibə illərində Bakı ələ keçiriləcəyi təqdirdə məhv edilmək

Böyük Vətən Müharibəsində Xalqların Qələbə xatirəsini birlikdə qorumaq lazımdır. Bunu Sputnik Azərbaycan Beynəlxalq Multimedia Mətbuat Mərkəzində keçirilən Azərbaycanın faşizm üzərində qələbədəki rolu ilə bağlı mətbuat konfransında görkəmli qazax şair və yazıçısı, ictimai xadim Oljas Süleymenov deyib.

"Sovet İttifaqının dağılmasından sonra hamımız ayrı-ayrılıqda qələbələr və məğlubiyyətlər yaşadığımız. Qələbənin xatirəsini bir yerdə qorumaq mütləq lazımdır. O, bu yaddaşı miras olaraq ötürdüyümüz yeni bir nəsli tərbiyə edir", - deyər Süleymenov bildirib.

Yazıçının fikrincə, amerikalılar və britaniyalılar ona görə özlərini İkinci Dünya Müharibəsinin qalibi hesab edirlər ki, onların müharibənin gətirdiyi bütün illər ərzində ümumi itkiləri 350 min nəfər olub. Təkcə Gürcüstanın, yaxud da Qazaxıstanın ayrı-ayrı

yüksək səviyyəli müzakirələrin aparılması üçün düzgün mexanizmlərin tapılmasının lazım olduğunu, Avrasiya Xalqları Assambleyası günləri çərçivəsində Bakıda keçirilən "İkinci Dünya və Böyük Vətən Müharibəsinin tarixi yaddaşını qorumaq" adlı beynəlxalq ictimai forum kimi tədbirlərin keçirilməsinin bunu asanlaşdıracağını söyləyib.

görə "Qəhrəman Şəhər" titulundan haqsız olaraq məhrum edildi. Burada döyüşlərin getmədiyi və hərbi əməliyyatların olmadığı deyildi. Ancaq hamı bilir ki, Bakı olmasaydı, biz bu gün "birlikdə qalib gəldik" ifadəsini işlədə bilməzdik", - bu sözləri isə Azərbaycanın tanınmış rejissoru, Avrasiya Televiziya və Radio Akademiyasının vitse-prezidenti Vaqif Mustafayev deyib.

məqsədlə minalanmış yeganə şəhər idi.

Tədbirdə Rusiya Cəmiyyətinin Tədqiqatçılar Assosiasiyasının prezidenti Gennadi Bordyuqov Azərbaycan və Rusiya alimləri, İkinci Dünya müharibəsi tədqiqatçıları arasında aparılan araşdırmalarla bağlı məlumat çatışmazlığının aradan qaldırılmasının vacibliyindən danışdı.

"Azərbaycanlı alimlərin və xadimlərin gördüyü işlər Rusiyada az məlumdur. Bu biliklərin yayılması vacibdir. Onların dünyanın müxtəlif ölkələrində topladıkları məlumatlar, həyata keçirdikləri axtarış işləri haqqında bilmək vacibdir", - Bordyuqov deyib.

O, İkinci Dünya Müharibəsi illərində həlak olanların məzarlarının reyestrini yaratmaq, onları qorumaq üçün YUNESKO ilə əlaqə qurmaq və mümkün qədər onları Ümumdünya İrs Siyahısına saldırmaq ideyasını da irəli sürüb.

Oljas Süleymenov: "Bakının haqqını vermək lazımdır"

Bu gün Sputnik Azərbaycan Multimedia Mətbuat Mərkəzində "İkinci Dünya Müharibəsi və Böyük Vətən Müharibəsinin tarixi yaddaşını qorumaq" adlı Beynəlxalq İctimai Forumun nəticələrinə həsr olunmuş mətbuat konfransı keçirilib.

Sputnik Azərbaycanın məlumatına görə, mətbuat konfransında çıxış edən qazaxıstanlı şair, yazıçı, ictimai və siyasi xadim Oljas Süleymenov deyib ki, "birlikdə qazandıq" sözləri Azərbaycan üçün də çox əhəmiyyətlidir:

"Biz bu qələbənin xatirəsini mütləq qoruyub gələcək nəsillərə ötürməliyik. Aydın ki, bu qələbə Sovet İttifaqı üçün çox çətin olub. Lakin burada müəyyən rəqəmləri səsləndirmək istərdim.

1946-cı ildə, qələbədən bir il sonra, almanların itkiləri məlum oldu – 8 milyondan çox hərbi və mülkü itki. Stalin də çıxış edərək

Sovet İttifaqının itkilərini səsləndirdi – yeddi milyon. O düşündü ki, qalib tərəf az itki verməlidir. Lakin Stalin ifşa olunanda bu rəqəmlər də çıxarıldı və yeni rəhbərlər yeni rəqəmlər səsləndirdilər.

Xruşşov 20 milyon demişdi, Qorbaçov – 27, keçən ilin may ayında isə mən son rəqəm haqda öyrəndim – 42 milyondan çox həyat. Generalissimusun rəhbərliyi altındakı qələbənin dəyəri budur".

Qeyd edək ki, bu günlərdə Bakıda Bakı Slavyan Universitetində "İkinci Dünya Müharibəsi və Böyük Vətən Müharibəsinin tarixi yaddaşını qorumaq" adlı Beynəlxalq İctimai Forum öz işini başa çatdırıb. Forumda Azərbaycan, Rusiya, Belarus, Moldova, Qazaxıstan, Hindistan və digər ölkələrin alim və ekspertləri iştirak ediblər.

Oljas Süleymenovun fikirlərinə audio faylda qulaq asa bilərsiniz.

Oljas Süleymenov Stalinin saxtakarlığından danışır...

Qazaxıstanlı şair, yazıçı, ictimai və siyasi xadim Oljas Süleymenov deyir ki, qələbənin xatirəsini gələcək nəsillərə ötürməliyik.

Oljas Süleymenov: "Generalissimusun rəhbərliyi altındakı qələbənin dəyəri budur".

Qayğıkeş ziyalı-Mustafa Əhmədov

Görkəmli ictimai xadim, yüksək ixtisaslı kənd təsərrüfatı və maliyyə mütəxəssisi, Şəki ictimaiyyətinin hörmət bəslədiyi müdrik insan Mustafa Yusif oğlu Əhmədov 1929-cu il oktyabr ayında 28-də Şəki şəhərində anadan olmuşdur.

1947-ci ildə Şəki şəhər 10 sayılı orta məktəbi bitirən Mustafa Əhmədov orta təhsili aldıqdan sonra Texnologiya texnikumuna daxil olmuş və texnik-texnoloq ixtisasına yiyələnmişdir. 1947-ci ildən əmək fəaliyyətinə başlamış, 1949-1952-ci illərdə hərbi xidmətdə olmuşdur. Ordu sıralarından tərxis olduqdan sonra Gəncə şəhər Kənd təsərrüfat institutunu bitirmişdir. 1953-cü ilin yanvarından 1970-ci ilin aprel ayınadək Şəki şəhər Partiyə komitəsində bir sıra vəzifələrdə, eyni zamanda şöbə rəisi işləmişdir.

Mustafa Yusif oğlu Əhmədov 1970-ci ildən 2003-cü ilədək kənd təsərrüfat üzrə bir sıra vəzifələrdə ləyaqətlə çalışaraq üzərinə düşən işləri yüksək səviyyədə həyata keçirmişdir. Ümumi Milli Liderimiz Ulu öndər Heydər

Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etməyə başlayanda Mustafa Əhmədov məsul vəzifələrdə çalışmış yüksək ixtisaslı kənd təsərrüfatı mütəxəssisi kimi aqrar sahəyə eyni zamanda rayonun maliyyə və iqtisadiyyat sahəsinə rəhbərlik etməklə öz təşkilatçılığı və vəzifə öhdəliyini layiqincə yerinə yetirdiyi üçün dövlət tərəfindən dəfələrlə qiymətləndirilmişdir.

Mustafa Əhmədov Azərbaycan Respublikasının müstəqillik qazanan dövrü ərzində ayrı-ayrı məsul vəzifələrdə işləməklə yanaşı Şəki rayon İcra Hakimiyyəti yanında şura üzvü eyni zamanda 2003-cü ilədək kabinet üzvü kimi də məsuliyyətli vəzifələri layiqincə yerinə yetirmişdir.

Eləcə də o, Şəki şəhər partiya komitəsinin plenum və büro üzvü rayon xalq deputatlar sovetinin müavini olmuşdur. Dəfələrlə rayon sovetinin və respublika ali sovetə seçkilər üzrə rayon seçki komissiyasının sədri eləcə də, 2003 və 2008-ci ildə prezident seçkiləri üzrə rayon dairə seçki komissiyasının sədri olmuşdur. Halbuki, o vaxt rayonda bir seçki dairə komissiyası və 92 məntəqə seçki komissiyası fəaliyyət göstərmişdir. Həmin ərəfədə Mustafa Əhmədov böyük və məsuliyyətli vəzifənin öhdəsindən gələrək icrasını ləyaqətlə təmin etmişdir.

Qəhrəmanımız rayonun ictimai həyatında da fəallıq göstərmişdir, təqaüdə çıxdıqdan sonra 2010-cu ildən ictimai vəzifə olaraq Şəki rayon Veteranlar Təşkilatına rəhbərlik edir. O, hansı tədbirə qatılırsa çıxışları alqışlarla qarşılır.

Göründüyü kimi Mustafa Əhmədov partiya, sovet işçisi idi. Lakin kommunist partiyası siyasi səhnədən getdikdən sonra da o bir çox partiya-sovet işçiləri kimi unudula bilərdi, lakin o müstəqil Azərbaycanımızın quruculuğunda da öz səmərəli təcrübə və fəaliyyətini əsirgəməmişdir. Mədəniyyəti, insanlarla rəftarı, qayğıkeşliyi və həssaslığı ilə hamının hörmə-

tini qazanmışdır. Mustafa müəllim sözdən çox işi-gücü və təcrübəsi ilə yaradıb ortaya qoyduğu nəticələrlə ölkəmizin, xalqımızın bu gün də xidmətindədir. Ötən dövrdə və hazırda gördüyü işlər rayonumuzun sakinləri üçün, dövlətimiz üçün, sözün əsl mənasında, dəyərli və faydalı olmuşdur.

Mustafa müəllimin təvazökarlığı dövlət və xalq, həmçinin rayonumuzun aqrar və digər şəhərlərdə inkişafı üçün etdiklərinin mində birinin dilinə gətirməməsi doğurdan da, gözəl insanlıq xüsusiyyətlərinə malik olmasından irəli gəlir. Bir vaxtlar birlikdə çalışdığı insanlar onu görən kimi xoş üzlə, mehribanlıqla qarşılayırlar, indi də doğma kollektivlərindən hər kəsin işləri çətinə düşəndə tez Mustafa müəllimi arayıb ondan məsləhət alırlar. Sözsüz ki, hörmətli və müdrik aqsaqqal, gözəl insan Mustafa müəllim bilik və bacarığını gənclərlə bölüşür, onları doğru yola istiqamətləndirir. Gənclər həmçinin əsgər və zabitlərimizə hərbinin sirlərini daha mükəmməl öyrənilməsi barədə öz təcrübə biliklərindən söz açaraq Gənclərdə vətənpərvərlik ruhuna qida verərək tezliklə Erməni işğalçılarının üzərində zəfər çalacağımızı Ali Baş Komandanımızın ordu quruculuğunda dünya dövlətləri arasında öncül yerlərdən birini tutmasını onlara çatdırmaqla bu yolda hər kəşə uğurlar arzulayaraq Mustafa müəllim daima gənclərin xidmətlərindədir.

Müxtəlif vəzifələrdə işlədiyi dövrdə, mənəvi paklıq, saflıq həmişə Mustafa müəllimə hörmət gətiribdir.

Şəki rayon, müharibə, əmək və Silahlı Qüvvələr veteranları adından və şəxsən öz adımdan şərəfli həyat yolu keçmiş Mustafa Yusif oğlu Əhmədova ömrünün 90 illik zirvəsində ona sağlam can və yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Vaqif Nurqələm oğlu Əhmədov
Şəki Rayon Veteranlar Təşkilatının
sədr müavini, Qarabağ müharibəsi veteranı

75 yaşlı veteran

75 yaşlı istifadə olan polis kapitanı, Əmək veteranı, Qarabağ müharibəsi veteranı Nuruyev Nurulla Qüddəsər oğlu 1944-cü ilin noyabr ayının 1-də Ağsu rayonunun Növcü kəndində anadan olub. 1951-ci ildə Ağsu qəsəbə orta məktəbin 1-ci sinifinə daxil olmuş və həmin məktəbi 1961-ci ildə bitirmişdir. 1963-1966-cı illərdə Rusiya Federasiyasının Moskva vilayətinin Serpuxov şəhərində hərbi xidmətdə olmuşdur. Kiçik serjant heyəti üçün ən yüksək hərbi rütbə olan, starşına rütbəsi ilə hərbi xidmətdən tərxis edilmişdir. 1967-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinin Bakı metropoliteninin mühafizə polis şöbəsində işə qəbul edilmiş, əvvəlcə polis nəfəri, sonralar isə bölmə komandiri vəzifəsində xidmət etmişdir. Sonralar iş yerini Rusiya Federasiyasının Smolensk şəhərinə dəyişərək, Smolensk vilayətinin Daxili İşlər idarəsinin polis orqanlarında müxtəlif vəzifələrdə xidmət etmişdir. 1973-cü ildə keçmiş SSRİ-nin Daxili İşlər nazirliyinin Moskva şəhərində yerləşən xüsusi

si polis məktəbini bitirmişdir. Bir müddət Smolensk şəhərində polis orqanlarında xidmət etdikdən sonra yenidən iş yerini dəyişərək 1981-ci ildə doğma vətəni olan Azərbaycana gəlmişdir. Şamaxı rayon polis şöbəsində baş inspektor vəzifəsində xidmət etmişdir. Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü və suverenliyi uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak edib. O, xidməti iş stajı illərinə görə təqaüdə çıxmışdır. Xidmət etdiyi müddətdə dəfələrlə, xidmət etdiyi polis orqanlarının, keçmiş rayon, şəhər partiya komitələrinin və şəhər, rayon xalq deputatları Sovetinin İcraiyyə Komitələrinin fəxri fərmanlarına və pul mükafatına layiq görülmüşdür. Polis orqanlarında qüsursuz xidmət etdiyinə görə 3-cü, 2-ci, 1-ci dərəcəli, Azərbaycan Polisinin 50 illiyi, 100 illiyi medalları, əmək veteranı medalı ilə təltif edilmişdir.

Təqaüdə çıxdıqdan sonra əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmuş, Ağsu rayon kinovideo idarəsində müdir, Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Şamaxı regional ida-

rəsində inspektor, Ağsu rayon sahibkarların Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin sədri, Ağsu Bələdiyyəsində və Ağsu rayon Mənzil istismar idarəsində hüquqşunas vəzifələrində işləmişdir. 75 yaş olmasına baxmayaraq Ağsu rayonunun ictimai işlərində fəal iştirak edir. O, Ağsu rayon ilk polis veteranlar şurasının sədridir. Ağsu rayon Müharibə, Əmək və Silahlı Qüvvələr veteranları təşkilatının rəyasət heyətinin üzvüdür və təşkilatın hərbi vətənpərvərlik və mənəvi tərbiyə işçiləri üzrə daimi komissiyasının sədridir. O, gənclərin hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsində fəal iştirakına görə Azərbaycan Respublikası Müharibə, Əmək və Silahlı Qüvvələr veteranları təşkilatının, Ağsu rayon veteranları təşkilatının fəxri fərmanlarına layiq görülmüşdür. Veteran hərəkətində fəal iştirakına görə Azərbaycan Respublikasının Müharibə, Əmək və Silahlı Qüvvələr veteranları təşkilatının təsis etdiyi General Cəmşid Naxçivanski yubiley medalı ilə təltif edilmişdir.

Ailəlidir, 3 qız atasıdır. Qızları

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetini bitirmişlər. Qızı Aytən tarix, qızı Aynur Azərbaycan-dili və ədəbiyyat, qızı Xansənəm riyaziyyat müəllimidirlər və tam orta məktəblərdə müəllimə işləyirlər. Hər üçü ailəlidir.

Növbəti ayda veteranımız Nurulla Nuriyevin 75 yaş tamam olacaq, bu münasibətlə onu səmimi qəlbədən təbrik edirik. Ona dünyanın ən gözəl neməti olan cansağlığı və Azərbaycanın çiçəklənməsi naminə fəaliyyətində yeni-yeni uğurlar arzulayırıq.

C.A.Zeynalov
Ağsu rayon Müharibə, Əmək
və Silahlı Qüvvələr Veteranları
Təşkilatının sədri

Zəngəzurlu döyüşçünün son öpüşü

Bu adda, bu soyadda iki məşhur insanı tanıyırdım. Birini qiya, birini ayani. İkisi də qəhrəman idi. Biri rəsmən, ikincisi qeyri-rəsmi.

Amma ikincisinin qeyri-rəsmi qəhrəmanlığının mənası və siqləti, əslində, daha böyük idi və bu, millətin yaddaşında və tarixində əbədi-lik qalmalı olan şücaət idi.

Bu iki qəhrəmandan birincisi - hələ uşaqlıq illərindən adını dərsliklərdən bildiyim İsrail Məmmədov (1919-1946) İkinci Dünya müharibəsində, bir zamanlar tarix kitablarımızda "Böyük Vətən müharibəsi" adlanan 1941-1945-ci illər davasında igidlik göstərmişdi, elə döyüşlərə qatıldığı birinci ildə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülən ilk azərbaycanlı olmuşdu.

Zaman dolandıqca həmin müharibəyə qiymətlər də başqalaşmış, hətta o dövrdə əsir düşdükdən sonra almanlar tərəfdən sovet ordusuna qarşı mübarizə apardığına görə "xain" adlandırılanlara da yanaşma büsbütün dəyişmiş, lap indi onların bəzilərini qəhrəmanlaşdırmaq təşəbbüsləri də var.

Fəqət vaxtın gərdişi və dövrün tərzisinin öz məntiqləri var.

Ötüşən əyyamların doğurduğu fərdi qiymət verməyə asılı olmayaraq, on milyonlarla insanın həyatına son qoymuş həmin əzablı savaşa bitəndən az sonra, 27 yaşında vəfat etmiş İsrail Məmmədov o müharibənin bizdən olan Qızıl Ulduzlu ilk rəsmi qəhrəmanı kimi daim tarixdə qalacaq.

İkinci İsrail Məmmədov da ömrü boyu cəbhədə döyüşdü, adaşından 65 il çox yaşadı və uzun həyatının əvvəlindən sonunacan düşmənlə açıq və gizli savaşa oldu.

Lakin onun cəbhəsi ayrı cəbhə idi, silahı da top-tüfəng yox, qələmi və iti zəkası idi.

Bu cəbhədə döyüşmək odlulovlu müharibə meydanlarında çarpışmaqdan qat-qat ağır idi.

O, düşmən əhatəsindəki cəsur və həddən ziyadə tədbirli olan kəşfiyyatçı kimi idi.

Hansı məkrli, qəddar düşmənlərin arasında fəaliyyət göstərdiyini təsəvvür edincə bu "kəşfiyyatçı"nın mübarizə şəraitinin nə qədər mürəkkəb, təhlükəli olduğunu ayrıca vurğulamağa lüzum qalmır.

O, azərbaycanlı idi, ermənilərin arasında idi, Ermənistan vətəndaşı idi!

Bu da unudulmasın ki, İsrail müəllim daim göz qabağında, diqqət mərkəzində olan bir şəxs idi.

O, 1927-ci ildə Ermənistanda, Mıqrıda doğulmuşdu. Orada yaşayırdı, işləyirdi və cavan çağlarından tanınan bir adam idi.

Elə etməli idi ki, onu onlar da qəbul etsinlər, gözümçixdiya salmasınlar, qaralamasınlar, inkişafına ciddi maneələr törətməsinlər və həm də iki daşın arasında öz xalqının da halına yana, Azərbaycan naminə də işlər görə bilsin.

Kadr qıtlığı idi, lap sütül çağlarından, elə orta məktəbi bitirəndən sonra kənd məktəbində müəllimlik etməyə başlamışdı.

Erməni dilini, qərbi azərbaycanlıların bir çoxundan fərqli olaraq, sadəcə danışdığı dili səviyyəsində bilmirdi, bu dilə mükəmməl yiyələn-

mişdi və savadlı, bacarıqlı kadrların seyrək olduğu 1940-1950-ci illərdə onun kimi qabil insanlara ehtiyac böyük idi.

Azərbaycanlı idi, amma 1948-ci ildə Ermənistandakı dədə-baba torpaqlarında əslrəcə yaşamış soydaşlarımızın, ən köklü-köməcli nəsillərin oralardan deportasiyası gerçəkləşdirildiyi zamanlarda onu Komsomolun Mıqrı rayon komitəsinin birinci katibi seçmişdilər.

Bu isə sovet dövrünün şərtlərinə görə o demək idi ki, İsrail Məmmədov Ermənistan SSR-də artıq nomenklatura siyahısında olan şəxsdir, bu gün komsomolda belə yüksək vəzifədədirsə, deməli, sabah partiya xətti ilə irəliləyəcək.

Sovet dövründə hər respublikada bu cür seçkin, diqqətdə saxlanılan gənc kadrların yetişdirilməsi, təhsili və pillə-pillə qaldırılması bəlli bir nizamla həyata keçirilirdi.

İsrail müəllimi də Ermənistan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi yanındakı, elə bizdə olan kimi, üçillik Ali Partiya məktəbinə qəbul etmişdilər, sonra bir sıra məsul partiya və dövlət vəzifələrində çalışmışdı.

Onu Ermənistan "Bilik" Cəmiyyəti Rəyasət Heyəti sədrinin müavini, Ermənistan Jurnalistlər İttifaqı sədrinin müavini, respublika Sülhü Müdafiə Komitəsi Mərkəzi Şurasının üzvü seçmişdilər. O, günü və dövrünə görə çox mötəbər sayılan, respublikada tale həll edən qurumlardan olan Ermənistan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi nəzdində Partiya Nəzarəti Komissiyasının üzvü idi.

İsrail Məmmədov digər məsul məqamları ilə yanaşı, 1987-89-cu illərdə Ermənistan təhsil nazirinin birinci müavini işlədi.

Və bunlar heç də hələ onun daşmış olduğu vəzifələrin hamısı deyil.

Bəli, o, azərbaycanlı idi, rəsmi Ermənistan statistikada nə qədər saxtakarlıq etsə də, hər halda 1960-70-ci illərdə respublikada azərbaycanlılar sayca ermənilərdən sonra ikinci idilər və sovetin inzibətçilik siyasəti və xəttinə uyğun olaraq müxtəlif yüksək dövlət və hökumət strukturlarında bizimkilər də təmsil olunmalı idi.

Ermənistanda İsrail Məmmədov üzde olan yeganə azərbaycanlı deyildi. Başqaları da vardı. Amma üstünlüyü ona verirdilər.

Bu da mümkün idi ki, ona göstərilən yüksək etimadlardan biri ilə kifayətlənsinlər, digər vəzifələrə başqalarını təyin etsinlər.

Lakin ən müxtəlif vəzifələrə namizəd arayanda hər dəfə ilk ağıla gələn onun adı olurdu, çək-çevirdən sonra yenə İsrail Məmmədovun üzərində dayanırdılar.

Çünki şeksiz olan yüksək peşəkarlığından da xəbərdar idilər, tapşırılan istənilən işdə üz ağardacağına, yaridəcəyinə də əmin idilər.

Lakin etimadlar, irəliçəkmələr öz yerində, daimi nəzarət də öz yerində.

1972-ci ildə İsrail Məmmədov Ermənistan Elmlər Akademiyasının Tarix İnstitutunda dissertasiya müdafiə edərək alimlik dərəcəsi qazanmışdı.

Zahirən qeyri-adi görünməyə bilər. O çağlar çoxları dissertasiya da müdafiə edir, alimlik dərəcələri

də alırdılar.

Lakin İsrail Məmmədov azərbaycanlı idi, Ermənistanda yaşayıb işləyirdi və elə sərlövəsindənə ciddi milli-siyasi məna daşdığı aşkar görünən bir mövzunu araşdırmışdı: "Ermənistanda Azərbaycan mətbuatının tarixi".

Dissertasiyanın müdafiəsi böyük müvəffəqiyyətlə keçmişdi. Həmin hadisənin canlı şahidi yazıçı Hidayət Orucov mənə söyləyib ki, o dövrdə oralarda bunca uğurla dissertasiya müdafiə edən başqa azərbaycanlı xatırlamır.

Kənd təsərrüfatına dair rusca tədqiqat işi yazmış başqa bir azərbaycanlı ermənilər məhz son mərhələdə, müdafiə günü əleyhinə səs verərək elmi dərəcə almaq imkanından məhrum etmişdilər.

Tarix sahəsində elmi iş götürmək, dissertasiya müdafiə etmək həvəsinə düşən bir neçə başqa azərbaycanlı isə ümumən elə başlanğıcdan istəklərindən daşındırmış, uzaqlaşdırmışdılar.

İsrail müəllim dissertasiyasını erməni dilində yazmışdı, həm rəhbəri, həm hər iki opponenti erməni, müdafiənin keçirildiyi zalda əyləşənlərin də yüzdə doxsanı ifrat millətçilik və türkcə nifrət mərzisi ilə zəhərlənmiş erməni tarixçilər.

Çoxları səsini, yəqin, bir də ona görə çıxara bilmirmiş ki, iclasa sədrliyi Tarix institutunun direktoru, İsrail ailəvi yaxın, dost olan professor Qalust Qaloyan (1927. Hazırda akademikdir) apararmış.

Hərçənd arxa cərgədəkilərdən birinin daxilindəki mərdimazarlıq qurdu tərpnir və müdafiənin gedişinə qarışıqlıq salmağa cəhd edir. Kinayə ilə replika atır: "Bir az ucdan danışın! Heç nə eşidilmir".

Adətən, səsini qaldırmadan, aramla danışan İsrail müəllim bu irada məhəl qoymadan nitqini elə əvvəlki tərzdə davam etdirir.

Arxa sıradakının yerində dingildədiyini, yenə nəse mızıldadığını gören Qalust Qaloyan qalxır ayağa: "Hinger Məmmədovun danışığının tonu belədir. Əgər eşitmək istəyirsinizsə, özünün orada səs salmayın!"

Müdafiə başa çatanda keçirilən gizli səsvermənin nəticəsi alqışlarla qarşılır: Müdafiə Şurasının bütün üzvləri lehinə, əleyhinə bircə səs.

Dissertantın elmi rəhbəri qart millətçi Aramais Mnasakanyan (1911-1984) imiş və o vaxtlar həmin Tarix institutunda bölmə müdiri vəzifəsindəymiş (İsrail müəllim özü deyibmiş ki, bu adam daşnakdır).

Yəqin, beləsini də irəlicədən o səbəbdən rəhbər təyin edibləmiş ki, məhz bu təhər xatalı, həssas mövzuda ermənilərə sərf etməyəcək məqamların yer almamasına nəzarət etsin.

İsrail müəllimin oğlu Söhbət söyləyir ki, iş necə arqumentli, dəmir məntiqli mülahizələr və təkzibedilməz dəlillər üzərində qurulmuşsa, həmin Mnasakanyan əsəri müdafiəyə buraxmağa müsbət rəyi imzalamaqdan öncə bir şərtini qoyur ortaya: "Elə məsələlərdən yazırsan ki, əslində, onların çoxunu pozmalıyam. Ancaq o halda yox demərəm ki, sən də mənim göstərəcəyim bir hissəni özün ixtisara salasan. Mən erməniyəm, bunu buraxa bilmərəm!"

Nədən ibarətmiş həmin parça?

Söhbət müəllim unudub. Ancaq əlbəttə ki, bunu müəyyən etmək mümkündür. İsrail Məmmədovun dissertasiyasının mətni də qalır, artıq həmin mətnin 2000-ci illərdə Bakıda çap olunmuş bütöv, ixtisarsız variantı da əlimizdədir. Müqayisə edib aşkarlamaq olar, sadəcə, bu, vaxt istəyir.

İndiki halda isə sözüm ondadır ki, İsrail müəllimin istər dissertasiyası olsun, istərsə hansısa başqa yazısı, yaxud çıxışı, ya da ictimaiyyət içərisində hərəkətləri, - hamısı gəndən diqqətlə baxan, bunları zərrəbin altında saf-çürük edən ermənilər tərəfindən mütəmadi güdüdür, müşahidə edilmiş.

Dissertasiyaya gəlicə, şərait elə idi ki, bu mövzuda hətta ən adi və aşkar tarixi və elmi həqiqətləri yazmaq və keçirmək çətin idi.

Axı sən İrəvanda və bütövlükdə Ermənistanda azərbaycanlıların mədəni həyatının, mətbuatının, təhsilinin tarixini dərinlərə çəkdikcə onların bu yerlərin əsl sahibləri olması haqda danılmaz gerçəyi növbəti dəfə bəyan etmiş olurdun. İsrail Məmmədov elə erməni mənbələrinə əsaslanaraq yazırdı ki, "Əkinçi" (1875-1877) də, "Kəşkül" (1883-1891) də, "Ziya" (1879-1880) da, "Ziyayi Qafqasiyyə" (1880-1884) də Ermənistanda alınmış, oxunurmuş, 1914-cü ilin fevralından isə İrəvanda Mirməhəmməd Mirfətullayev və Cabbar Əsgərzadə "Ləklək" məzhəkə məcmuəsini, ardınca da 1917-ci ilin yanvar ayında yenə İrəvanda şair və publisist Əli Hacı Zeynalabdinzadə Məhzun və Cabbar Əsgərzadə Aciz "Burhan-i həqiqət" məcmuəsini buraxmağa başlayırlar.

İndi, XXI əsrin hündürlüyündən baxaraq guya o vaxt Ermənistanda oturmaq üçün gələn kimi görünən belə tarixi olmuşlar haqda yazmağın asan olduğunu aqlınıza belə gətirməyin.

Belə nəşrlərin varlığı nə demək idi?

O demək idi ki, İrəvanda, Ermənistanın müxtəlif guşələrində mütəşəkkil bir azərbaycanlı ziyalı təbəqəsi olub, onlar ən çeşidli milli problemlərdən yazıblar və Ermənistan boyu da bunları oxuyan, maarifə, biliyə can atan türk əhali varmış.

Kişidə gücə, ona bəslənən sayğıya baxın ki, o vaxt - 1972-ci ildə müdafiədən sonra elmi şura bu əsərin erməni və Azərbaycan dillərində nəşr edilməsi haqqında qərar qəbul edir.

İsrail müəllim əsərini ermənicə yazmışdı. Mətn Azərbaycan dilinə də tərcümə edilir və rəy verilmək üçün Bakıya göndərilir.

Di gəl, İrəvanda Azərbaycan dilində buraxıla biləcək kitab işıq üzə görmür. Bilsəniz niyə?

Oradakı erməni təzyiqləri az imiş kimi, 6 ay sonra İsrail müəllimin Bakıya rəyə göndərilmiş əlyazmasına Azərbaycanca mənfi cavab yollayırlar.

*Rafael Hüseyinov,
Milli Məclisin Mədəniyyət
komitəsinin sədri, Milli
Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin
direktoru, akademik*

Ardı növbəti sayımızda...

Müseyyib Allahverdiyevin batalyonu da şücaət göstərdi

PAPAĞI ULDUZLU OĞLAN

Müseyyib Abdulla oğlu Allahverdiyev 1909-cu ildə Qazax qəzasının Dağkəsəmən kəndində anadan olmuşdur. Müseyibin uşaqlıq illəri ağır keçmişdir. O, hələ uşaq ikən ata və anasını itirmiş, yeniyetmə yaşlarından çobanlıq etmişdir. Partiya və dövlətimizin qayğısı nəticəsində o, çobanlıqdan batalyon komandiri vəzifəsinə qədər yüksəlmişdir.

...Müseyyib boylu-buxunlu cavan olmuşdu. İyirmi yaşına girmişdi. Kolxoza üzv yazılmışdı.

Günlərin birində papaqlarında qırmızı ulduz olan komsomolçular Dağkəsəmənə gəldilər. Onlar kənddə xeyli qaldılar. Axşamlar kəndin cavanları ilə tanış olur, deyib-gülür, öylənirdilər.

Müseyyib onlarla dostlaşmışdı. Komsomolçulardan birinin sözünü unuda bilmirdi: «Vətənimiz dörd tərəfdən düşmən əhatəsindədir. Bizi boğmaq istəyirlər. Qızıl Orduya kömək lazımdır».

Könüllü əsgər getmək, Vətəni qorumaq eşqi Müseyibin arzularını qanadlandırmışdı. Arzu həqiqət oldu. Müseyib qəti qərara gəldi. O, fikrini əmisi Əmrəha, qohumlarına bildirdi. Əmrəh Müseyibin sözlərini eşidəndə gözlərinin önünə xəyalən mərhum qardaşı Abdulla gəldi. Qardaş yadigarı Müseyib çətin yol seçirdi. Əmrəh çox götür-qoydan sonra Müseyibə xeyir-dua verdi.

...1931-ci ilin payızında Dağkəsəməndən bir dəstə cavan könüllü olaraq ordu sıralarına getdi. İyirmi iki yaşlı Müseyib Allahverdiyev də onların arasında idi.

Bakıdakı S. Orconikidze adına Azərbaycan diviziyasına papağı ulduzlu təzə bir əsgər də gəldi...

1932-ci ilin aprel ayında gənc Müseyibin sevinci yerə-göyə sığmadı. O, partiya sıralarına qəbul olundu. Partiya biletini alanda elə bil Müseyibə dünyanı bağışladılar. İnanı bilmirdi ki, Dağkəsəməndən gəlmiş bir cavana belə etimad göstərsinlər.

Müseyyib bilirdi ki, bu etimadı doğrultmaq, partiyaya layiq əsgər olduğunu sübut etməlidir.

Hissə komandanlığı Müseyib Allahverdiyevin işgüzarlığını görüb onu Tbilisidəki üçillik Zaqafqaziya hərbi-Siyasi Məktəbinə oxumağa göndərdi. 1936-cı ildə həmin məktəbi bitirən Müseyib Allahverdiyevə baş leytenant rütbəsi verildi. S.Orconikidze adına Azərbaycan diviziyasında qulluq etməyə başladı. Müseyib 1938-1940-cı illərdə Moskvada, Voloqdada, Arxankelskdə, Vladimirdə hərbi xidmətdə oldu. Bu müddətdə onun təşkilatçılıq qabiliyyəti artdı, döyüş texnikasını mükəmməl öyrəndi. Bacarıqlı və cəsur zabıt kimi yetişdi.

Müseyyib sakit həyatın birdən-birə dəyişəcəyini, oda-alova, tufana dönəcəyini gözləmədi. O istəyirdi ki, doğma kəndinə qayıtsın, himayəsində böyüdüüyü əmisi Əmrəhla, Dağkəsəməninin camaatı ilə görüşsün. Qohum və dostlarından hal-əhval tutsun. Ailə qurub erkən itirdiyi ata-anasının nisgil arzularını çiçəkləndirsin.

Bu məqsədlə ordudan tərxis olunub doğma kəndə qayıtdı. 1941-ci ilin yazında Dağkəsəməndə saz, balaban səsi ətrafı bürüdü. Toya gələnlər ona xoşbəxt həyat arzuladılar. Zərnişan nənə qolunu Müseyibin boynuna dolayıb qəhərləndi, ürəyindən keçənləri bayatıya döndərdi:

Gəlin bulaq altına,
Sərin bulaq altına.
Sən ağac ol, kölgə sal,
Biz də dolaq altına.
Lakin...

Acı xəbər ellərə, obalara yayıldı. Faşistlərin vətənimizə qəflətən hücum

etməsi xəbəri ildırım sürəti ilə Dağkəsəmən kəndinə də çatdı...

ANA VƏTƏN ÇAĞIRDI

Vətənimizin qərb sərhədlərinə düşmən çəkmələrindən iz düşdü. Toplar, mərmilər dindi. Elə bil nəhəng bir bəndin ağzı açıldı. Faşistlər sel kimi axdı. Düşmən təyyarələrinin, tanklarının, toplarının səsi qulaq batırırdı. Faşistlər ildırım sürətilə ölkəmizi tutmaq istədilər.

Təpədən-dırnağadək silahlanmış, hərbi təlim görmüş düşmən ciddi cəhd göstərib, nəhayət Moskva altına kimi gəlib çıxmışdı. Onların məğlubedilməzliyi haqqındakı əfsanələr sovet əsgərlərinin iradəsini qıra bilmirdi.

Müxtəlif xalqların qardaşlıq ailəsində möhkəm birləşmiş oğullar ölkəmizin vuran qəlbi Moskvanı son damla qanlarına kimi qorumağa hazır idi. Moskvaya düşmən ayağı dəyməməli idi!

Faşistlərin qarşısında dəmir və betondan da qüvvətli sədd çəkilmişdi. Düşmənin Moskvaya girməsi üçün yol yox idi. Bununla belə, düşmən qələbə çalacağına, Moskvanı alacağına arxayın idi. Faşist quldurlarının silahlanmış diviziyaları, o cümlədən çoxlu tank və motorlu diviziyası Moskva üzərinə hücumu hazır idi. Böyük vuruşma başlandı. Düşmənin tank və təyyarə cəhətdən xeyli üstünlüyü vardı. Faşistlər sovet qoşunlarını mühasirəyə alıb məhv etmək və şəhərə soxulmaq niyyətində idilər. Təhlükəli bir vəziyyət yarandı. Dövlət Müdafiə Komitəsi paytaxtı mühasirə vəziyyətində elan etdi, bütün zəkmətkeşləri Qızıl Orduya hər vasitə ilə yardım göstərməyə çağırırdı.

Bu çətin anlarda Müseyib Allahverdiyev artıq Moskvanın yaxınlığında gedən ciddi ölüm-dirim vuruşmalarında rota komandiri idi.

Müseyyibin batalyonu üçbucağı xatırladan təpədə qərar tutmuşdu. Təpənin qarşı tərəfi meşəlik, meşəlikdən o tərəf isə ucu-bucağı görünməyən düzənlik idi.

Düşmən meşəlikdə mövqə tutmuşdu. Bunu batalyon komandiri bilirdi, hücum da bu istiqamətdən gözlənilirdi.

Toplar təpənin baş tərəfində yerləşdirilmişdi. Batalyon komandiri fikirləşirdi ki, toplar təpənin təkə baş tərəfdən yox, dörd tərəfdən qorunmalıdır. Döyüş makteti üstündə Müseyib qırmızı xətlər çəkib topları bölüşdürdü.

Təpənin təkə cinahlarından yox, arxa tərəfdən də hücum gözlənilirdi. Arxa tərəfdə isə müdafiə mövqeyi zəif idi. Bu, batalyon komandirinin nəzərindən qaçmadı. Təpənin arxa tərəfinə iki vzvod gətirilməsini əmr etdi.

Batalyon komandirinə görə müşahidə məntəqəsinin yeri dəyişilməli idi. Məntəqə döyüşən rotalarla əlaqə saxlamağa münasib yerdə olmalı idi. Batalyon komandirinin səsini əsgərlər aydın eşitməlidir...

Sübh açılan kimi batalyon komandiri yeraltı qazmada müşavirə keçirdi. Təpənin xəritəsi divardan asılmışdı. Müseyib xəritəyə baxıb izahat verirdi. Müşavirə qurtaran kimi Allahverdiyev qazmadan çıxıb əsgərlərin arasına getdi. Müdafiə mövqelərini yoxladı. Rabitəçilərin işini istiqamətləndirdi. Topçular, pulemyotçular və avtomatçılarla söhbət etdi. Batalyon döyüşə hazır idi.

Səhərin ala-toranında düşmən tərəfdən havaya saysız-hesabsız fişənglər atıldı. Bu, hücum işarəsi idi. Bir an keçmədi ki, yerlər də, göylər də oda-alova büründü. Ətrafda gurultu qopdu. İşğalçılar Moskva ətrafında bütün cəbhə boyu hücumu keçdi.

Batalyon düşməni qarşılaşmağa hazır idi. Elə bu vaxt təpəyə yağıdırılan mərmilərin ardı-arası kəsilmədi. Sanki

qüvvətli bir əl təpəni budaq kimi sil-kələdi. Batalyon komandirinin ümidverici səsi gəldi:

- Möhkəm dayanın! Möhkəm durun!

Çox keçmədi ki, atılan mərmilər təpəni arı pətəyinə döndərdi. Mərmilərin düşdüyü yerdə iri çuxurlar yaranırdı. Yaxşı ki, batalyonun əsas qüvvələri təpənin ətəyinə köçmüş, pulemyotçular və tank əleyhinə silahlar işlədən vzvodun yeri dəyişilmişdi.

Qəflətən sağ tərəfdə partlayan mərmə müşahidə məntəqəsinin yarısını uçurtdu. Batalyon komandirinin üstünə toz-torpaq töküldü.

Müseyyib həyəcanlanmışdı: düşmən hiylə işlətməmiş, meşə tərəfdən kiçik təpəni mərmiyə tutmuşdu.

Batalyon komandiri faşistlərin kəleyini dərhal başa düşdü. Düşmən güclü top atəşi ilə batalyonun inamını qırmaq, sonra da hücumu keçmək istəyirdi. Bunun qarşısını almaq lazım idi.

Düşmən sayca üstün olduğuna görə batalyon komandiri avtomatçılar bölməsini də döyüşə cəlb etmişdi. Batalyon inadla döyüşürdü. Faşistlər təpəyə yaxın düşə bilmirdi.

Faşistlər müvəqqəti geri çəkildilər. Bu dəfə onlar batalyonun üzərinə sol tərəfdən həmlə etdilər. Üçüncü bölmənin komandiri Aleksandr Kuznetsov əsgərləri döyüşə qaldırdı. Təpənin arxa tərəfində baş verən hadisə batalyon komandirinin qanını qaraltdı. Düşmən avtomatçılarını təpənin arxa tərəfində gördülər. Onlar atəş açmaqla bərabər, yandırıcı maddələr də işlədirdilər.

Ölüm-dirim döyüşü günortaya qədər çəkdi. Düşmənin qüvvəsi sarsıldı. Təpənin sol və arxa tərəfində məğlub olub, yenə meşəyə çəkildi.

Batalyon düşməni təqib etmək istəyirdi. Buna Müseyib Allahverdiyev icazə vermədi. Batalyona təpəni qorumaq tapşırılmışdı.

Batalyon komandiri bilirdi ki, düşmən qüvvə toplayandan sonra yenə qayıdacaq. Belə də oldu. Bu dəfə onlar döyüşə bir tank və iki motorlu top çıxartmışdı.

Təpə uğrunda inadlı döyüş gedirdi. Batalyon bütün qüvvəsini səfərbər etmişdi. Müseyib Allahverdiyev müşahidə məntəqəsi ilə döyüşən hissələrin əlaqəsini kəsilməyə qoymurdu. Komandirin verdiyi əmrlər dərhal yerinə yetirilirdi. Faşistlərə ciddi müqavimət göstərirdilər. Batalyonun hər bir əsgəri mərdliklə vuruşurdu. Lakin faşistlərin güclü hücumu batalyonun hücumunu zəiflədirdi. Arxa tərəfdən batalyonun piyada və pulemyotçular bölmələri addım-addım irəliləyir, təpədə partlayan mərmilər hissələri çəşdirirdi.

Batalyon sağ tərəfə sıxışdırılırdı.

M.Allahverdiyev göz qırpımında müşahidə məntəqəsindən çıxdı. Topçu heyəti ilə rabitə qurulmuşdu. Rabitəçilər əlaqə yarada bilmirdilər. Batalyon komandiri səpələnən güllələrin arasında özünü topçu heyətinin yanına çatdırdı. Topçu heyəti batalyon komandirinin cəsarətini görüb ürəkəndilər.

Müseyyib Allahverdiyevin batalyonu Budapeşt şəhərinin azad edilməsində də qəhrəmanlıq göstərmişdir. Hissə komandanlığının əmrinə əsasən Müseyib Allahverdiyev öz batalyonu ilə Budapeşt yaxınlığındakı Ubarov yaşayış məntəqəsini ələ keçirib müdafiə xətti yaratmışdı.

Hitlerçilər bütün qüvvəsini səfərbərliyə alıb 120 tank ilə əks hücumu keçdi. Şose yolunun ətrafında gedən şiddətli vuruşmada Müseyib Allahverdiyevin batalyonu ən hələdici mövqedə dayanmışdı. Düşmən döyüşə «Pantera», «Pələng», «Ferdinand» tipli tanklar çıxarmışdı. Lakin faşistlərin

cəhdi əbəs idi. Müseyib Allahverdiyevin batalyonu və başqa döyüş hissələrinin gücü qat-qat artmışdı. Ölkəmizin zavodlarında istehsal olunan yeni silahlar köməyə gəlmişdi.

Batalyon tutduğu mövqeyi əldən vermədi, onu axıra kimi qorudu. Bu döyüşdə 700-ə qədər faşist öldürüldü. Müseyib Allahverdiyev Budapeşt şəhərinin azad edilməsi ilə əlaqədar olaraq təsis edilən ordenə layiq görüldü. Cəsur komandirin göstərdiyi qəhrəmanlıq haqqında Ali Baş Komandanlığın məlumat verildi. Müseyib Allahverdiyevin Vətən qarşısında göstərdiyi xidmətlər yüksək mükafata layiq görüldü. SSRİ Ali Soveti Rəyasət heyətinin 1945-ci il 24 mart tarixli Fərmanı ilə kapitan Müseyib Allahverdiyevə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı verildi.

İGİD ÖLƏR ADI QALAR

İlk zərbəsini düşməne Moskva altında vuran batalyon faşist işğalçıları ilə vuruşa-vuruşa neçə min kilometr yol qət edərək Berlinə çatdı. Bu zaman Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Müseyib Allahverdiyev mayor rütbəsində idi. Batalyon zəngin döyüş təcrübəsi qazandığına görə düşmənin bütün maneələrini dağıdırdı. Berlinin alınmasında sovet qoşun hissələri ilə yanaşı, Müseyib Allahverdiyevin batalyonu da şücaət göstərdi.

1946-cı ilin avqust ayında Müseyib Allahverdiyev ordu sıralarından tərxis olunub Vətənə qayıtdı. Onun Dağkəsəmənə qayıtması əldə toy-bayrama çevrildi.

Müseyyib Allahverdiyev Lenin partiyasının sədaqətli üzvü idi. O, özündə yüksək insani keyfiyyətlər: Vətənə məhəbbət, partiya sədaqət, insanlara inam tərbiyə etmişdi.

Ölkəmizin bir çox məktəblərində yaradılan döyüş şöhrəti muzeylərində Müseyib Allahverdiyevin şəkli və qəhrəmanlığı barədə sənədlər vardır. 1971-ci ilin iyun ayında qəhrəmanın böyük oğlu Abdulla Allahverdiyevə Ukraynanın Xmelniçki şəhərindən məktub göndərilmişdi. Abdulla məktubu oxuyarkən sevinc hissi keçirdi. Məktubda yazılmışdı: «Sizin atanız Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Müseyib Allahverdiyevin adına şəhər məktəblərinin birində döyüş Şöhrəti muzeyi təşkil olunub. Bundan başqa, nümunəvi məktəblərimizdən birinə də atanızın adını vermək nəzərdə tutulub. Qəhrəmanın şəxsi əşyalarından Şöhrət muzeyinə gətirməyinizi xahiş edirik».

Müseyyib Allahverdiyev yaxşı ata və ailə başçısı olmuşdur.

...Dağkəsəmən kəndindən bir az aralı qəbiristanlıqda tunc bir heykəl var. Heykəlin gözlərindən məğrurluq, qələbə əzmi yağır.

Axı, o, döyüşlərdən qalib qayıtmış Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Müseyib Allahverdiyevin heykəlidir.

Dünyanın ən müəmmalı casusu - SİSERON

"Dünyanın ən müəmmalı casusu" və ya "Əsrin casusu" adlandırılan əsl adı İlyas Bazna olan Alban əsilli "SİSERON" əslində hansı ölkənin casusu idi?

İlyas Bazna II Dünya Müharibəsi illərində Ankarada yerləşən səfirliklərdən birində sırası xidmətçi işləyirdi.

Kod adı "SİSERON" olan Bazna, müharibənin qədərini dəyişəcək bilgiler əldə etmiş və bu bilgileri almanlara satmışdı.

O, 1904-cü ildə Osmanlı imperiyasının tərkibindəki Kosovo vilayətinin Priştina şəhərində (indiki Kosovo) anadan olub. Bazna 14 yaşında ikən serb qoşunları Priştinani işğal edir. Birinci Dünya müharibəsində Osmanlı imperiyasının məğlubiyyətə uğraması və Antanta dövlətləri tərəfindən bölüşdürülməsindən sonra Bazna və ailəsi İstanbul şəhərinə köçür.

İlyas Bazna II Dünya müharibəsi zamanı Ankaradakı Yuqoslaviya səfirliyində, sonra isə Almaniya səfirliyində səfirin xidmətçisi kimi çalışır. Lakin səfirin məktublarını oxuduğu üçün Almaniya səfirliyindən işdən çıxarılır. 1943-cü ildə Britaniyanın Ankaradakı səfirliyində işləməyə başlayır.

Bazna isə həmişə çoxlu pul qazanmaq arzusunda olub. O, ingilislər haqqında məlumatları Almaniya ötürməyə qərar verir. Bazna qarşı tərəfdən hər məlumat üçün 20 min sterlinq istəyir.

İlk qazancını ona Alman səfir Franz Fon Papen özü verir. O, İlyasa "SİSERON" gizli kod adını verir. İlyas II Dünya müharibəsində Türkiyənin SSRİ-yə hərbi yardım göstərməsi, İngilislərin Türkiyə ərazisində hərbi təlimlər keçirməsi, Britaniyanın Türkiyəyə müharibəyə qoşulması üçün göstərdiyi təzyiqlər barədə məlumatları da Almaniya ötürür.

Amma hələ də Bazna Almanların inamını qazanmır. Almaniya Xarici İşlər Naziri Baznanı "İngilislərin casusu" adlandırır. Hətta Bazna Normandiya əməliyyatı barədə almanları xəbərdar etsə də, Hitler Baznaya inanmır. Nəticədə Almaniya bu əməliyyatda ciddi itkilər verir. Bundan sonra Bazna

Almaniyanın inamını qazanır.

O, Türkiyənin ABŞ və Britaniya ilə yaxınlaşdığını və İsmət İnönü ilə Rüzvelt arasında Qahirədəki görüşü almanlara çatdırır.

Almaniya rəsmi Ankaraya bildirir ki, Türkiyə ərazisindən Almaniya hücum olsa, İstanbul və İzmir bombalanacaq. Çünki Almaniya İstanbulu öz tərəfinə çəkərək müharibəyə cəlb etmək istəyirdi.

Bundan sonra ABŞ, Britaniya və SSRİ başa düşür ki, Almaniya məlumat sızdırılır.

Kapp Almaniya səfirliyində Cicero deyən tanınan Bazna haqda bunları söyləmişdi: "İngiltərə səfirliyində Cicero adında biri var. O, bizim (Almaniya) səfirliklə əlaqə qurduğu zaman burada çaxnaşma yaşanır və aşağı rütbəli hərbiçilər səfirlik binasından kənara çıxarırlar."

İfşa olunacağı günün yaxında olduğunun fərqinə varan və bununla bağlı almanlardan xəbərdarlıq məktubu alan Bazna, casusluqla qazandığı 300.000 sterlinqdən ibarət olan sərvətini də götürüb, Argentinaya qaçır.

İngilislər onun qaçmasından sonra Lena Kappın (Amerikanın Almaniya səfirliyindəki casusu) söylədiyi o məşhur "SİSERON"un İlyas Bazna olduğunu öyrənirlər və böyük şok yaşayırlar.

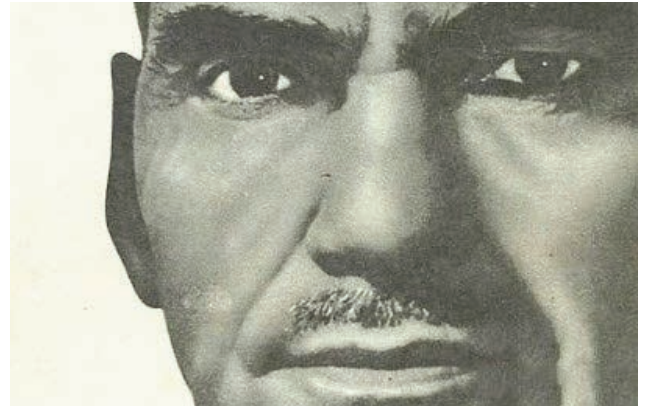
Belə ki, hətta ingilis səfir "O, casus ola bil-

məz. İlk növbədə olduqca səfehdir, ikincisi də, bir kəlimə də olsun, ingilis dilində danışa bilmir" - deyərək Baznanı müdafiə edirdi.

Bazna casusluqla qazandığı pullarla hotel sahibi olmaq istəsə də, polisler onun ofisinə basqın edir. Çünki o hoteli üçün istifadə etdiyi pullar saxta idi. Almaniya onu aldatmışdı.

Bazna həyatı boyu iki dəfə evlənib. Onun birinci evliliyindən dörd övladı olub. Baznanın bir neçə sevgilisi var idi. Onlardan biri - Mara Böyük Britaniya səfiri Deyvid Baskın övladlarının dayəsi idi. O, Bazna ilə Qavaqlıdərə səmtində yerləşən kiçik bir evdə yaşayırdılar. Bazna bu evi "Siseron villası" adlandırır. Onların münasibəti səs-küylü idi. Bazna Mara ilə olan münasibətini onun

mübahisələri və qısqançlığına görə sona çatdırmışdı. Buna baxmayaraq, Mara ona sadıq olmuş və Baznaya iki dəfə əhəmiyyətli məlumat vermişdi. Birinci verdiyi məlumat britaniyalı keşikçilərin səfirliyə gəlməsi, ikinci verdiyi məlumat isə almanların yaxşı kəşfiyyat mənbəyinə malik olması barədə idi. Yeni sevgilisi Əsra ilə bir neçə görüşdükdən sonra Bazna Mara ilə olan münasibətini tamamilə dayandırmışdı. O, Əsradan sonra Ayka adlı bir qadınla sevgili olmuş və onun üçün bir mənzil almışdı. Faşist zabıtlər tərəfindən ödənilən pulların saxta olduğu aşkar ediləndən sonra Ayka Baznanı tərk etmişdi. O, ikinci dəfə Duryet adlı bir qadınla evlənmişdir. Onun bu evliliyindən yene dörd övladı olur.

1950-ci illərdə Bazna İstanbulun Ağsaray səmtində ailəsi ilə yaşayıb. O, musiqi dərsləri vermiş, daha sonra işlənmiş avtomobil satıcısı işləyib. Daha sonra 1960-cı ildə Bazna Almaniya köçüb və orada gecə qarovulçusu olaraq işləyib. Bazna uzun müddət böyrək xəstəliyindən əziyyət çəkir və 1970-ci ilin dekabr ayında Münhen şəhərində vəfat edir.

İllər sonra Türkiyə Milli İstihbarat təşkilatı açıqlayır ki, "SİSERON" əslində Türk casusu idi və əsas tapşırığı Türkiyənin II Dünya müharibəsinə girməsini əngəlləmək idi.

Bazna, mən "SİSERONAM" adlı kitabını yazır... Century Fox şirkəti "SİSERON" əməliyyatı kitabına əsaslanan bir film çəkib. Filmin adı "5 barmaq" idi və İosif L. Mankeviçin rejissorluğu ilə çəkilib. Adı Ulisses Dielloya dəyişdirilmiş İlyas Bazna rolunu Ceyms Meyson canlandırılıb.

2018-ci ildə "Dijital Sanatlar Yapımevi" İlyas Baznanın həyatından bəhs edən bir bioqrafik dram filmi çəkib. Filmin adı "SİSERON" idi və Serdar Akarın rejissorluğu ilə çəkilib. İlyas Bazna rolunu Ərdal Beşikçioğlu canlandırılıb. Filmin premyerasının 5 yanvar 2019-cu ildə keçirilməsi planlaşdırılır.

Xalq rəssamı öləncən 60 illik səhvinə etiraf etmədi

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Həzi Aslanovun həmyerlisi-Qumbaşılı akademik M.A.Pavlov (1863-1958) bir ulduzlu qəhrəman olduğu halda, poçt markalarında iki qızıl ulduzlu Sosialist Əməyi Qəhrəmanı kimi əks olunmuşdu.

M.A.Pavlov - metallurgiya sahəsinin görkəmli alimlərindən biri idi. O, Bakı Real Məktəbinin 1880-ci ilk məzunudur. M.A.Pavlov 1945-ci ildə akademik-metallurq kimi Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdü.

Onun sinəsindəki ikinci ulduz rəssam N.Kruqlovun (1927-2018) səhvi idi. Lakin xalq rəssamı bu səhvinə öləncən etiraf etmədi. Deyəsən, çoxları da bunun fərqinə varmadılar.

Almaniya ölkənin birləşməsinin ildönümünü qeyd edir

Bu günlərdə Almaniya İkinci Dünya müharibəsindən sonra iki düşərgəyə ayrılmış ölkənin birləşməsinin ildönümü qeyd edilir. Avropanın iki yerə ayrılmasının rəmzi olan Berlin divarı söküləndən bir il keçməmiş daha bir əlamətdar hadisə baş verdi. İki alman dövləti - Almaniya Demokratik Respublikası (ADR) və Almaniya Federativ Respublikası (AFR) 1990-cı il oktyabrın 3-də birləşdi, daha doğrusu, ADR AFR-ə birləşdi. Yeni ölkə AFR adını saxlasa da, paytaxt Bonndan Berlinə köçdü.

Bundan sonra hər iki alman dövlətinin siyasətçiləri üçün mürəkkəb danışıqlar dövrü başlandı. Acınacaqlı reputasiyası olan "stazi" buraxıldı, AFR markası ümumi valyutaya çevril-

di. Bir qədər keçəndən sonra Almaniya olan sovet qoşunları qrupu da ölkəni tərk etdi. Sovet qoşunlarının çıxarılması münasibətilə təntənəli mərasimdə Rusiya Federasiyasının ali rəhbərliyi iştirak edirdi.

Varşava Müqaviləsi Təşkilatı və Qarşılıqlı İqtisadi Yardım Şurası öz fəaliyyətlərini dayandırdılar. Bununla da soyuq müharibə başa çatdı.

AZƏRTAC xəbər verir ki, dünən və bu gün bütün Almaniya ölkə tarixində yeni səhifənin açılmasının ildönümü qeyd edilir.

Vüqar Seyidov
AZƏRTAC-ın xüsusi müxbiri
Berlin

Ədviyyatların müalicəvi xüsusiyyətləri

Cirə, hil, zəncəfil, vanil, mixək, darçın... Ədviyyatlar yeməklərə xüsusi dad və ətir verir.

Lakin bununla yanaşı, ədviyyatlar bir çox xəstəliklərə qarşı mübarizədə də faydalıdır.

Cirə. Ədviyyat bitkinin toxumları qurudularaq hazırlanır. Cirə yağı soyuqdəymə və öskürək, mədə-bağırsaq pozulmaları (qıvcırma, gəyirmə), yuxusuzluq zamanı çox təsirlidir.

Badyan (ulduzvarı cirə). Ulduzabənzer toxumları ilə tanınan bu ədviyyatdan çox vaxt bəzək məqsədilə istifadə edirlər. Dadı cirəyə nisbətən acıdır. Ədviyyat mədə pozulmaları və soyuqdəymə zamanı faydalıdır, böyrəklərin fəaliyyətini yaxşılaşdırır.

Mixək. Tərkibindəki evgenol maddəsi sayəsində mixəkdən ağrıkəsici və anti-septik vasitə kimi istifadə olunur. Mixəyin efir yağı bakteriyaların, göbələyin və virusların yayılmasının qarşısını alır, həzm sisteminin fəaliyyətini möhkəmləndirir. İspaniyalı alimlər müəyyən ediblər ki, mixəyin tərkibində antioksidant, iltihabəleyhinə xassəyə malik olan xeyli fenol birləşmələri var. Mütəxəssislərin sözlərinə görə, bu maddələr xərçəngi əmələ gətirən sərbəst radikalın vurduğu zədələrdən

müdafiə edir.

Darçın. Darçın bağırsaq fəaliyyətinə çox yaxşı təsir edir, mədə şirəsinin ifrazına şərait yaradır, bununla da həzmi yaxşılaşdırır. Darçından həm də revmatizm və artrit ağrıları zamanı istifadə edilir. Bu ədviyyat qan dövranını yaxşılaşdırır,

insanı sakitləşdirir.

Zəncəfil. Bu ədviyyat iştahanın pozulması və qıvcırma zamanı çox faydalıdır. Zəncəfil həm də öd kisəsi və mədəaltı vəzinin fəaliyyətinə öz müsbət təsirini göstərir. Ədviyyat, həmçinin qızıqdırıcı xassəyə malikdir: siz zəncəfilli çay içdikdən 3-4 dəqiqə sonra tərləməyə başlayacaqsınız. Belə çay soyuqdəymə zamanı çox xeyirlidir.

Hil. Bu ədviyyat da zəncəfil ailəsinə aid edilir və antibiotik xassəsinə malikdir. Hil bu baxımdan sidik yollarının infeksiyası ilə mübarizədə faydalıdır. Hil, həmçinin mədə-bağırsaq problemlərində effektivdir, maddələr

mübadiləsinə və həzmi tənzimləyir, köpü aradan qaldırır. Bundan başqa, hil əsəb sisteminə müsbət təsiri ilə yaddaşı möhkəmlətmək və əhval-ruhiyyəni yaxşılaşdırmaq xassəsi ilə də tanınır.

Cövüz. Asiyada cövüz revmatizm və əzələ ağrıları, həmçinin mədə pozulmalarını sağaltma xassəsinə görə dəyərləndirilir.

Vanil. Vanilin ətri sakitləşdirir və emosional vəziyyəti yaxşılaşdırır.

Zəfəran. Bu ədviyyat hələ orta əsrlərdə dərman və müalicə vasitəsi kimi dəyərləndirilmişdi. Ondan dəri və göz xəstəliklərində istifadə olunub. Müasir göstəricilər zəfəranın həzm və ürək fəaliyyətini tənzimləmə xassəsinə malik olduğunu sübut edir. Zəfəran qaraciyəri möhkəmləndirir, əsəbləri sakitləşdirir, yuxu problemlərini aradan qaldırır.

Keşniş toxumu (koriandr). Bu toxumlardan istifadə qıcolmalar və köp zamanı daha effektivdir. Hindistanda koriandrın revmatizm və podaqra xəstəliyində, bədən hərəkətinin aşağı salınmasında və iltihabəleyhinə vasitə kimi istifadə olunur.

Mütəxəssislər qeyd edirlər ki, ədviyyatlardan az dozada və həkim məsləhəti ilə istifadə olunmalıdır. Çünki onlardan istifadə bir sıra xroniki xəstəliklər zamanı ziyanlı ola bilər.

Yüksək təzyiqin təhlükəsi fikirləşdiyimizdən daha çoxdur

Yüksək təzyiqin təhlükəsi fikirləşdiyimizdən daha çoxdur.

Tanınmış almaniyalı alim professor Martin Xolle sübut edir ki, hipertoniya adi insanlar və hətta bir çox mütəxəssislər fikirləşdiyindən qat-qat daha təhlükəlidir və daha tez-tez ölüm və əlilliyə səbəb olur.

Alimin fikrinə görə bunun əsas səbəblərindən biri hipertoniyanın uzun müddət ərzində simptomuz inkişafıdır. Bəzən hipertoniyanın ilk və xəstə üçün sonuncu simptomu infarkt və ya insult olur.

Digər tərəfdən hipertoniya diaqnozu qoyulan xəstələr bir çox hallarda düzgün müalicə olunmur.

Hipertoniyanı tam müalicə etmək mümkün deyil. Bu xroniki xəstəlikdir. Lakin hipertoniya nəzarət etmək, təzyiqi daim normada saxlamaq mümkündür.

Professor Xolle insanlara 30 yaşdan başlayaraq təzyiqi müntəzəm ölçməyi tövsiyə edir. Təzyiq 120-80 c.st-dan yuxarı qalxırsa, vaxt itirmədən həkimə müraciət etmək lazımdır.

Alimin fikrinə görə, 120-80 c.st. orqanizm üçün optimal təzyiqdir və təzyiqin hətta "yüngül" qalxması ürək və damarları zədələyir, ürək daha tez yorulur və qocalır, ürək ritminin pozulmalarının, trombların riski artır.

Professor hipertoniyanın 3 əsas səbəbini açıqlayıb. Bu artıq çəki, düzgün olmayan qidalanma və hipodinamiyadır (azhərəkətli həyat tərzi). Məhz bu faktorların aradan qaldırılması hipertoniyanın müalicəsində ən böyük rol oynayır.

Hipertoniyanın ilkin mərhələlərində çəkinin azalması, sağlam qidalanma və gündəlik fiziki məşğələlər təzyiqi hətta dərmansız normada saxlamağa kömək edir.

Allah rəhmət eləsin

Respublika Veteranlar Təşkilatının Rəyasət heyəti və kollektivi Xəzər rayon Veteranlar Təşkilatının sədri Nüsrət Şahbaz oğlu İbrahimovun vəfatından kədərli vəziyyətini bildirir və ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verir.

E L A N

İkinci dünya müharibəsinin iştirakçılarının yaxınlarının nəzərinə!!!

Azərbaycan xalqının qəhrəman oğul və qızları tarixin səhifəsinə adlarını qızıl hərflərlə yazıb, azərbaycanlı adını iftixarla daşıyıblar. Onlar daima xatırlanmalı, əbədi yaşamaladırlar. Respublika Veteranlar Təşkilatı tərəfindən İkinci Dünya müharibəsində faşizm üzərində Qələbənin 75 illiyi ərəfəsində müharibədə həlak olmuş və ya sonradan vəfat etmiş, eləcə də, sağ veteranların tanınması istiqamətində müntəzəm işlər aparılır.

Hörmətli həmvətənlərimiz, bu vətənpərlilik missiyasında bizə kömək göstərməklə yaxınlarınızın tanınmasına yardımçı olacaqsınız. İkinci Dünya müharibəsində iştirak etmiş şəxslər haqqında informasiya və onların müharibə dövrünə (və ya müharibədən sonra) aid foto şəkillərini aşağıda göstərilən ünvana göndərməyinizi xahiş edirik.

Ünvan: Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu, Kaverockin küçəsi 34

e-mail: az.veteran@mail.ru

Tel: 012 4923681

Fax: 0124927884

Əziz oxucular, "Azərbaycan Veteranı" qəzeti üçün abunə yazıla bilərsiniz!

Qəzetimizə abunə olmaq üçün:

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı ASC-nin Səbail filialı

Hesab nömrəsi AZ33İBAZ38090019442437115209

6 aylıq abunə haqqı - 7.5 AZN, 1 illik abunə haqqı - 15 AZN

Qeyd: Əziz və hörmətli oxucular, "Azərbaycan Veteranı" qəzetinə abunə olmaq üçün "Azərmətbuatyayımı" ASC şöbələrinə, poçtlara, Müharibə, Əmək və Silahlı Qüvvələr Veteranları Təşkilatına və Təşkilatın rayon şöbələrinə müraciət edə bilərsiniz.

Əlaqə telefonları: (012) 440- 21-08 (012) 497- 63-58 (111)

"Azərbaycan Veteranı" qəzetinin elektron ünvanına (az.veteran@mail.ru) məqalələrinizi göndərməklə bizimlə əməkdaşlıq edə bilərsiniz. Qeyd edək ki, "Azərbaycan Veteranı" qəzetində dərc olunan məqalələrdəki faktlara və məlumatlara görə müəllif məsuliyyət daşıyır. Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Baş redaktor
Ülvi İBRAHİMLİ

Məsul katib
Şəhla QARAYEVA

Qəzet Ədliyyə
Nazirliyində
qeydiyyatda alınıb.
Təsisçi: Azərbaycan
Respublikası
Veteranlar
Təşkilatının Rəyasət
Heyəti

"Azərbaycan
Veteranı" qəzeti.
VÖEN:
1701285981
verilmə tarixi -
23.11.2011

Ünvan: Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu,
Kaverockin küçəsi, 34
Əlaqə telefonu: 012 440-21-08
e-mail: az.veteran@mail.ru
Dövlət qeydiyyat nömrəsi - 3486
Dövlət qeydiyyat tarixi -
19.10.2011

Qəzet ayda iki dəfə "Azərbaycan Veteranı"
qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılır,
səhifələrin və "Veteran Nəşriyyatı"
mətbəəsində nəşr olunur.
Qiyməti 1 manat 20 qəpik
Tiraj: 1250